

Riksantikvaren

Sjølingstad Uldvarefabrik i Lindesnes kommune

Dokumentasjon og beskrivelse av eksteriør og interiør

Dokumentasjonsvedlegg til fredningsvedtak etter kulturminneloven §§ 15 og 19 jf. § 22
Askeladden ID 241331- (1-8 og 12)

Utarbeidet av Cathrine Arnesen, Riksantikvaren, 2019

Foto: Øystein Hagland, Riksantikvaren (om ikke annet er nevnt). Befaring 13. og 14. november 2018.

Innhold

1	Sjølingstad Uldvarefabrik	3
2	Avgrensning av fredningen	4
3	Beskrivelse av anlegget, bygninger og konstruksjoner - eksteriør og interiør	5
3.1	Kontorbygg 1912 - eksteriør	5
3.2	Kontorbygg 1912 - interiør	8
3.2.1	Første etasje	8
3.2.2	Andre etasje	8
3.2.3	Tredje etasje - loft	26
3.3	Fabrikkbygning	33
3.3.1	Mellombygg 1954 - eksteriør	34
3.3.2	Mellombygg 1954 - interiør	36
3.3.3	Appretur 1924 - eksteriør	48
3.3.4	Appretur 1924 - interiør	51
3.3.5	Fargerbygg 1909 - eksteriør	69
3.3.6	Fargerbygg 1909 - interiør	74
3.4	Spinneribygget 1947 - eksteriør	86
3.5	Spinnerbygg 1947 - interiør	90
3.5.1	Første etasje	90
3.5.2	Andre etasje	112
3.5.3	Tredje etasje	129
3.6	Kjelebygg 1979 - eksteriør	155
3.7	Kjelebygg 1979 - interiør	157
3.8	Utelamper: spinnerbygg og kjelebygg	158
3.9	Garasje 1946	159
3.10	Rørgate opp til inntaksdam	160
3.11	Våningen 1894	163
3.12	Disponentbolig 1907, Skoglund	166
3.13	Garasje til disponentbolig	172
3.14	Bussgarasje	175
4	Historie	177
4.1	Fremveksten av en tekstilindustri i Norge	178
4.2	Sjølingstad Uldvarefabrik	179
4.2.1	Fabrikken vokser	180
4.2.2	Ansatte og avvikling	187
5	Litteratur	189

1 Sjølingstad Uldvarefabrik

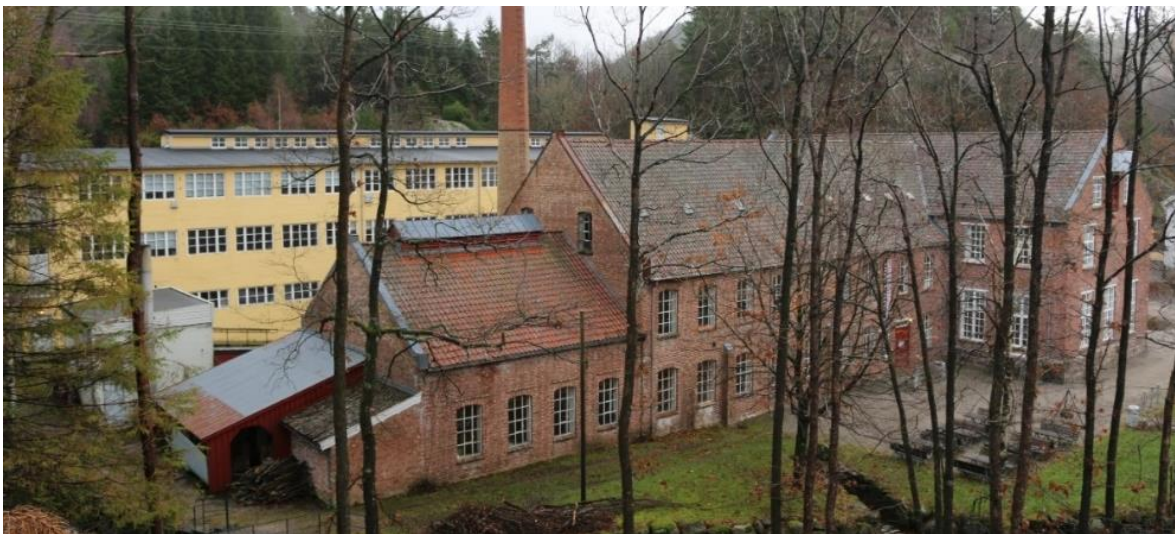
Sjølingstad Uldvarefabrik ligger på det lille tettstedet Sjølingstad i Lindesnes kommune. Fabrikken ble etablert i 1893 og kom i drift i 1894. I kjølvannet av fabrikken vokste den lille bygda frem med boliger, butikk og skole. Sjølingstad Uldvarefabrik fremstilte garn og vevde ullprodukter. I forhold til andre tekstilfabrikker i Norge, var Sjølingstad et lite anlegg, men fabrikken var likevel en hjørnesteinsbedrift for bygda. Da bedriften ble avviklet i 1984 var produksjonsutstyret så godt som intakt. Ved fredningstidspunktet er Sjølingstad Uldvarefabrik innlemmet i Vestagdermuseet og drives som museumsfabrikk.

Den første fabrikkbygningen på Sjølingstad fra 1894. Foto: Vestagdermuseet

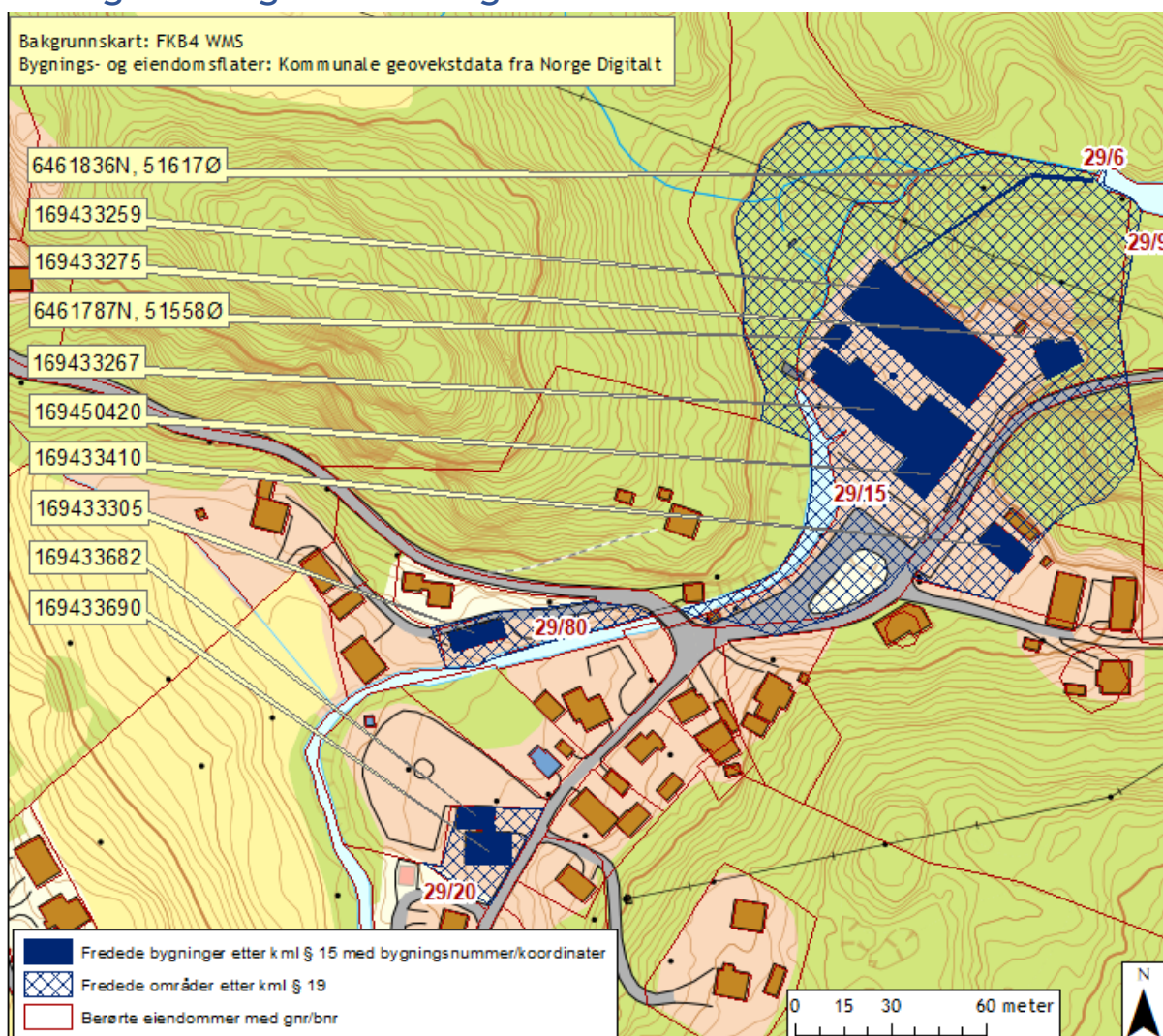
Fabrikken produserer fortsatt på de antikvariske maskinene, og holder åpent for publikum. Produksjonen går fra inntak og vasking av ull, tørking og farging, karding, spinning og veving, til etterbehandling og salg. Et vesentlig energibidrag til produksjonen kommer fra tre dammer som er i fabrikkens eie. De befinner seg i Møglandsvannet, Ommundvannet og Stuvvannet. Fabrikken produserer ved fredningstidspunktet blant annet garn, vevde ulltepper og sitteunderlag, diverse filt, vadmél og plissé-stakk til bunad.

Ved siden av fabrikkbygningene med kjelebygg, rørgate og garasje inngår en bolig for fabrikkjentene, den såkalte Våningen, disponentboligen Skoglund med garasje og en bussgarasje i fredningen.

Sjølingstad Uldvarefabrik sett fra vest.

2 Avgrensning av fredningen

Fredningskart utarbeidet av Riksantikvaren.

3 Beskrivelse av anlegget, bygninger og konstruksjoner - eksteriør og interiør

Det fredede anlegget strekker seg tidsmessig fra oppstarten i 1893 til nedleggelsen i 1984. Totalt to fabrikkbygninger med tilstøtende kontorbygg, kjelebygg, rørgate og garasje, samt to boliger og en bussgarasje inngår i fredningen. Fire av objektene har interiørfredning.

Tekniske og industrielle kulturminner skiller seg fra mer vanlige bygningsfredninger ved at fast inventar kan være svært omfattende, unikt og nært knyttet til formålet med fredningen. Derfor listes deler av det faste inventaret opp i dette dokumentasjonsvedlegget. Listen er ikke uttømmende. Ordinært fast inventar listes i hovedsak ikke som for eksempel ovner, kjøkkeninnredning, vasker, el-anlegg, plassbygde skap, hyller og annet.

Flere av maskinene ved Sjølingstad Uldvarefabrik er samlet inn av museet fra andre fabrikker. Disse objektene er å anse som museumsgjenstander og inngår derfor ikke i fredningen.

3.1 Kontorbygg 1912 - eksteriør

Askeladden ID 241331-1

Kontorbygg, gnr./bnr. 29/15 og bygningsnummer 169450420, sett fra sørvest.

Teglsteinsbygg. Opprinnelig ble bygget benyttet til veveri i første etasje og kontorer og butikk i andre etasje. Veveriet ble flyttet til spinneribygget i 1947. Ved fredningstidspunktet er det publikumsmottak og museumsbutikk i første etasje, omgjort i 1999, og kontorer i andre.

Kontorbygget er 11 meter bredt, 26 meter langt og 13 meter høyt. Muren over sokkelen er utført i en forenklet *Trondheims hulmur*. Muren er 1-3/4 steins tykk. Den ytre halvsteinsvangen og den indre helsteinsvangen er bundet sammen med bindere som i henhold til forbandsregel skal følge etter to løpere og forskyves om en kvartsteinsbredde i murens lengderetning i hvert skift. Her har man brukt samme prinsipp, men med betydelig færre bindere. Hulrommet mellom de to vangene er ca. kvartsteinstykk slik at hele muren er ca. 40 cm tykk, inkludert innvendig puss. Fugemørtelen er av sementbasert type utført som pølsefuge.

I midten av rommet på grunnplan er det satt opp flere stålsøyler som støtter en ståldrager. Bærebjelkene i stål ble byttet ut i 2015 og 2016.

Tv. kontorbyggets østvegg med vinduer. Th. detalj av metalldør på nordvegg.

Veggen i bakkant med fire vinduer er kontorbyggets vegg mot nordvest.

På fasaden mot vest er det fire vinduer. To trevinduer i første etasje. Disse er fire-rams. Nedre rammer har åtte ruter og øvre rammer har seks ruter. Vinduene i andre etasje er i smjern og har en ramme med tjue ruter. Sørveggen har sju trevinduer og en tredør i loftsetasjen. Det er tre vinduer i første etasje. Disse er fire-rams med åtte ruter i nederste rammer og seks i øverste. I andre etasje er det to fire-ramsvinduer. Disse har seks ruter i nederste rammer og fire i øverste. På loftet er det to to-rams. Disse har åtte ruter i hver ramme. Mellom vinduene er det en dør med en hette over i metall.

På østvendt vegg er det seksten trevinduer, åtte i første etasje og åtte i andre. Vinduene er tilsvarende som på sørlige vegg. På nordfasaden er det en ståldør med en laste/losse-bjelke over. Her er det også en passasje over til spinneribygget. Veggene på passasjen består av

bølgeblikk. Denne har ett trevindu på fasade mot vest (nordvest). Vinduet har en ramme og seks ruter.

Vinduene av tre er laget av kjerneved fra furu. Treverket er derfor i relativ god tilstand i forhold til alderen. Men gjennom årene har det forekommet råteskader på grunn av værforhold, samt borebiller. Alle vinduene i dette bygget er demontert og skrapet. Råtne deler er erstattet med kjerneved fra furu. Samtidig er mest mulig av opprinnelig treverk forsøkt beholdt. Vinduene er malt med tre strøk linoljemaling. Glassruter er satt på plass igjen med linoljekitt. Noen av vindusbeslagene var i dårlig stand, og er byttet ut. På grunn av vanninntrenging i muren, er det drenert og lagt inn nye rør og kummer.

På taket er det små vinduer for lysinnslipp, sju mot øst og to mot vest. Selve taket er av tre og tekket med takstein i tegl.

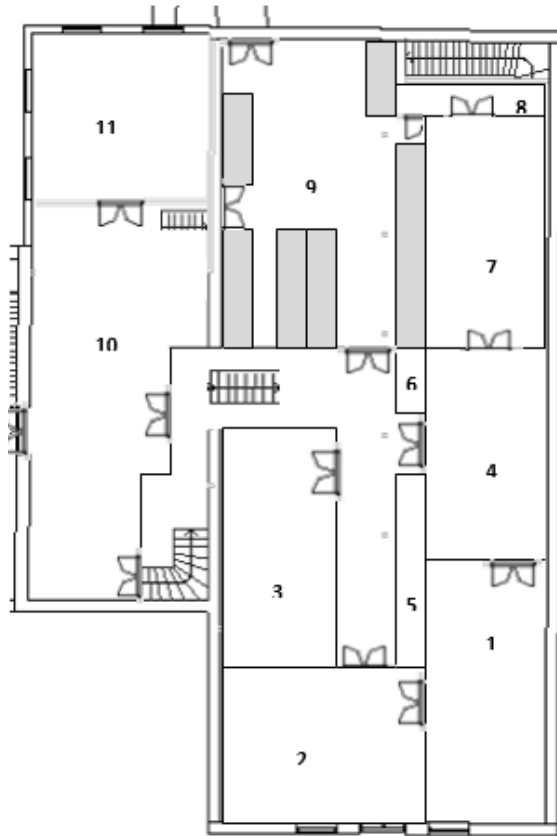
Teglsteinsbygning bakerst i bildet, her vises takvindu på kontorbygg og vinduet i passasjen mellom kontorbygg og spinneribbygg.

3.2 Kontorbygg 1912 - interiør

3.2.1 Første etasje

Det er ingen interiørfredning i første etasje.

3.2.2 Andre etasje

Det er følgende rom i andre etasje:

1. Kontor, tidligere direktør
2. Kontor, forværelse/sekretær - tak ble senket i dette kontoret, trolig på 60-tallet
3. Kontor
4. Kontor
5. Korridor med skap
6. Samme korridor (som 5) med bøttekott
7. Gammelt fabrikkutsalg
8. Tidligere ankomst til butikk fra inngang på østre vegg i første.
9. Garnlager. Reoler (markert med grått) med trekasser med garn fra tidligere produksjoner

3.2.2.1 Kontor 1

Tak, vegger og gulv i panel. Det er satt inn nye varevinduer. Radiatoren og safen er eneste fast inventar.

Større løst inventar

- To hengende kolbelamper

Tv. direktørkontoret 1 sett fra kontor 2, sett fra vest. Th. safe og arkivskap, sett fra nordvest.

Tv. kontoret sett fra øst og th. sett fra sørøst. Større løst inventar: to hengende kolbelamper.

Tv. Sett fra sørvest og th. sett fra nordøst.

3.2.2.2 Kontor 2

Dette kontoret er modernisert – sannsynligvis på 1960-tallet. Taket er senket. Tregulv, vegger og tak er lagt med plater. Sørvestre vegg har to vinduer. Vinduet nærmest direktørkontoret var frem til 1930-tallet en dør. Det kan se ut til at kontordøren inn fra kontorfløyen er dekket med en slett plate på kontorsiden, mens dørens andre side har fyllinger tilsvarende de andre dørene i kontorfløyen.

Større løst inventar

- To armaturer

Kontor 2 sett mot døren til kontor 1.

Kontor 2 sett fra vest. Større løst inventar: Armatur.

Kontor 2 sett fra sørøst.

3.2.2.3 Kontor 3 - forkontoret

Etter brannen i 1945 ble forkontoret en periode benyttet til renning. Tak, gulv og vegger har panel. På veggen mot kontor 2 er det en luke som fører til oversiden av den senkede himlingen i kontor 2. Det er satt inn et nytt varevindu.

Kontor 3 sett fra nordøst.

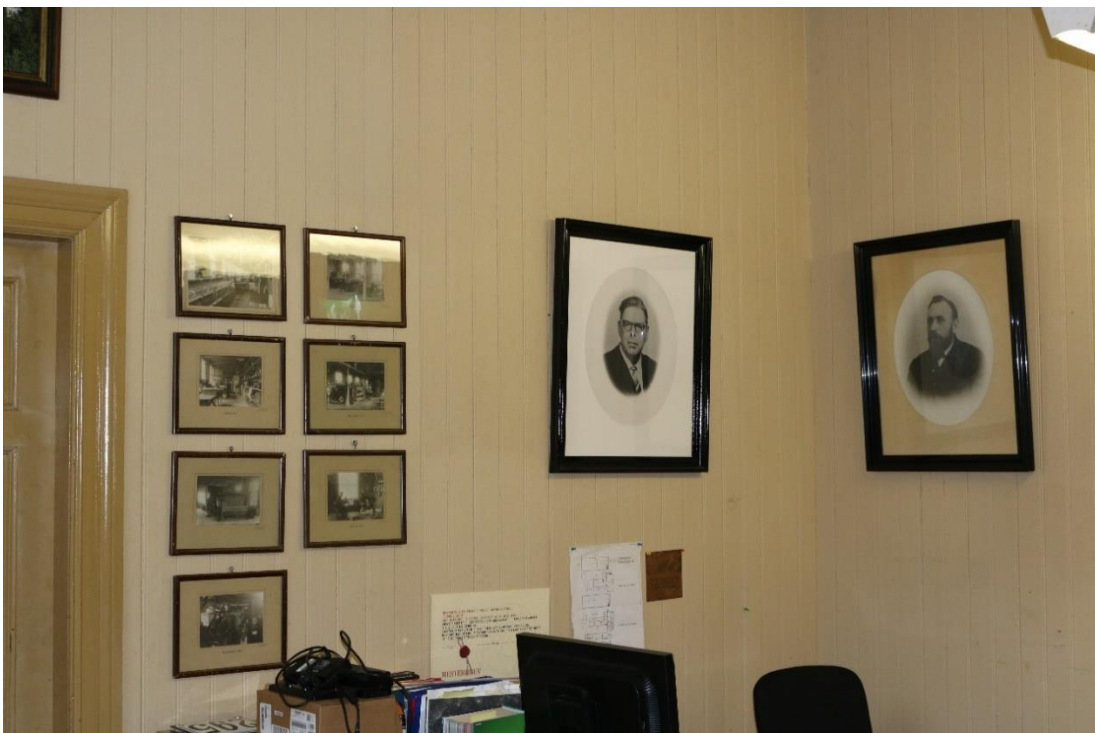
Kontor 3 sett fra sørøst.

Tv. kontor 3 sett fra øst og th. sett fra nord.

3.2.2.4 Kontor 4 - ekspedisjon

Dette kontoret var tidligere fabrikkens ekspedisjon. Tak, vegger og gulv har panel med unntak av sørøstre yttervegg. Den har pusset mur. På nordøstre vegg finnes det en gammel radiator.

Kontor 4 sett mot direktørkontoret, fra nordøst.

Større løst inventar

- To armaturer

Fra gang til kontor 4.

Tv. kontor 4 sett fra direktørkontoret (1) og mot butikken (7). Th. sett mot døra til direktørkontoret (1). Større løst inventar: Armaturer.

Tv. dør til korridoren, sett fra øst og th. radiatoren på nordøstre vegg.

Kontor 4 sett fra nordvest. Det bakerste huset utenfor vinduet er den gamle skolen.

3.2.2.5 Korridor/kontorfløy med skap (5) og bøttekott (6)

Kontorfløyen har også senket tak. Det er belagt med plater. Veggene har også plater. Gulvet er pusset og malt mur.

Tv. dør til kontor (2) og skap (5). Th. trapp til kontorfløyen. Døren går inn til kontor 4.

Dør inn til garnlageret, til høyre skap (5) og bøttekott (6), til venstre dør inn til kontor (3). Korridoren har senket tak. Større løst inventar: Taklampe med sokkel.

Større løst inventar

- Fire kuppellamper med sokkel – festet i tak

Tv. bøttekott (6) og th. trapp til korridor med bøttekottene rett frem.

Tv. trapp fra kontorfløyen, dør inn til galleriet som befinner seg i mellombygget. Th. ser her fra galleriet i mellombygget og mot kontorfløyen.

3.2.2.6 Gammelt fabrikkutsalget (7)

Dette var det gamle fabrikkutsalget på Sjølingstad Uldvarefabrik. Tregulv. Tak og vegger har panel med unntak av ytterveggen mot sørøst som er i pusset mur. Langs sørøstre vegg løper det en fastmontert arbeidsbenk. På denne står det en kuttemaskin. Bruken av denne har vært så omfattende at det har dannet seg et søkk i veggen. På motsatt side, langs hele den nordvestre vegg er det et originalt hyllesystem.

Større løst inventar

- Originalt hyllesystem på nordvestre vegg
- Fire armaturer

Fabrikkutsalget sett fra sørvest. Større løst inventar: armaturer.

Fabrikkutsalget med originalt hyllesystem på nordvestre vegg – større løst inventar.

Fastmontert arbeidsbenk med kutte-maskin. Fabrikkutsalget sett fra nord.

Kuttemaskin med tydelig spor i veggen etter mange, mange år i bruk.

3.2.2.7 Tidligere inngangsparti til fabrikkutsalget/garnlager (8)

Denne lille gangen som ved fredningstidspunktet fungerer som et garnlager, er sannsynligvis inngangen til det gamle fabrikkutsalget. Herfra går det en trapp opp til loftet. Det ser ut til at trappa til første etasje er fjernet. Hvor kunder kom inn utenfra, må evt. sjekkes ut på eldre foto. Tak, vegger og gulv i tre, med unntak av yttervegg mot sørøst som er pusset mur.

Tidligere inngangsparti sett mot det gamle fabrikkutsalget, sett fra nordøst. Th. sett fra nordvest.

Tv. gammel inngang sett fra øst og th. trapp opp til loftet. Større løst inventar: hengende lampekupler.

Større løst inventar

- To hengende lampekupler

Trapp til loft, sett fra sørøst. Under trappa var det tidligere trapp til første etasje og inngangsdør.

Tv. Sett fra garnlageret (9) og sett fra gammel inngang/garnlager (8) mot garnlager (9).

3.2.2.8 Garnlager (9)

Garnlageret har gulv og tak i tre. Vegger mot nordøst og nordvest (før mellombygget ble oppført var dette en yttervegg) er pusset mur. Øvrige vegger er i tre. På lageret er det reoler for trekasser. I kassene oppbevares garn. De har avlange hull i to motstående sider for enkelt å kunne bæres. Disse kassene brukes til å transportere produkter fra funksjon til funksjon i produksjonslinja. Slik sett er de samlet en viktig del av inventaret, men de knytter seg ikke enkeltvis til bestemte rom. De er derfor ikke fredet som større løst inventar. Rommet har fire dører. En til kontorfløyen, en til annen etasje i mellombygget, en til passasjen over til spinneribygget og en branndør ut i nordøstre vegg. Over denne er det en stålbjelke som går gjennom veggen og ut.

Større løst inventar

- Seks hengende kuppellamper
- Rekkverk til luke i gulvet
- Reoler for trekasser for oppbevaring av garn

Garnlageret sett mot nord. Døra leder til passasjen over til spinneribygget.

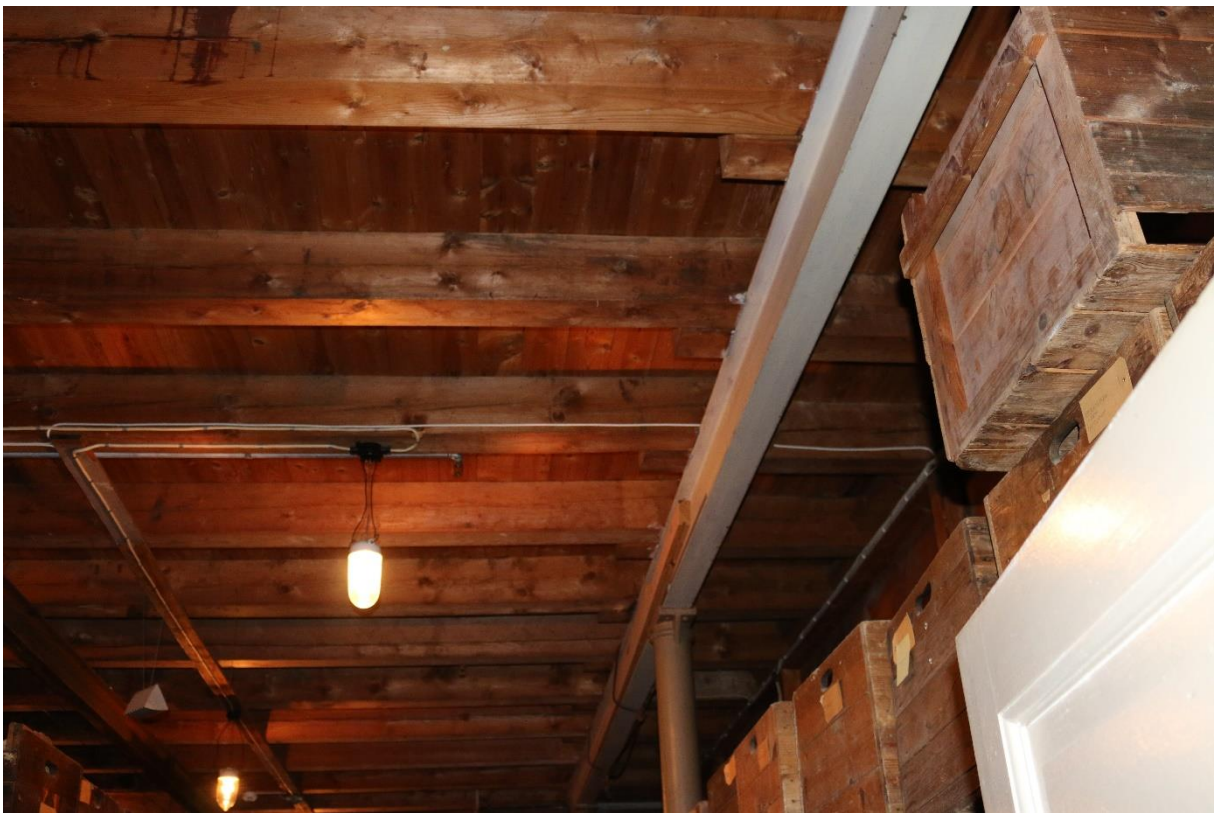
De fire punktene på gulvet er en luke. I taket over denne er det en kran. Denne er festet til en stålbejelke. Luka hadde et rekkverk. Dette er lagret i rommet.

Dør inn til kontorfløyen, sett fra nordøst. Større løst inventar: Reoler for trekasser.

Sett fra nordøst.

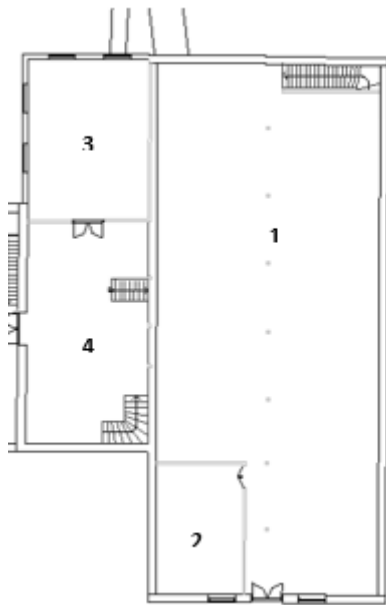

Tak og bærebjelke. Større løst inventar: hengende kuppellamper.

Tak og stålbjelke sett fra nord. Stålbjelken løper gjennom rommet og ut over branndøren i nordøstre vegg. Utenfor er bjelken dekket med et lite «tak». Det er festet en motor til bjelken.

3.2.3 Tredje etasje - loft

Det er følgende rom på loftet:

1. Lagring av ull. Ullsorteringsbåser
2. Rom for forberedelser til sjoddivirksomhet
3. (rom 3 og 4 beskrives under mellombygget)

På loftet har det vært store angrep av borebiller i treverket. I samarbeid med Riksantikvaren har anlegget renset loftet for spor av dyr og befart stedene etterkant. Konklusjonen er at det fortsatt er for mye aktivitet av borebiller i treverket ved fredningstidspunktet. Loftet har gulv, tak og vegger i tre. Det er åpen himling.

3.2.3.1 Loft 1 - ullsorteringsbåser

Loftet har ullsorteringsbåser langs begge langveggene. Den sørvestre veggen har en dobbeltdør. Over denne er det en stålbjelke med en vinsj til å løfte opp sekker med ull. På hver side av døra er det et vindu. Østre vindu er i loftsrom 1.

Fast inventar

- Vinsj ved dobbel dør ut mot sørvest

Større løst inventar

- Fire kuppellamper

Loftet sett fra nord. Her vises litt av ullsorteringsboksene. Veggen til høyre hører til rom 2 der det var sjodddivirksomhet. Større løst inventar: Kuppellamper.

Vinsj sett fra sørvest.

Vinsj sett fra nordøst. Større løst inventar.

Bjelke tilknyttet vinsj ved sørvestre yttervegg. Ble benyttet til å heise ullsekker opp til loftet.

Bås ved siden av dobbeltdør.

Angrep av borebiller.

Loft sett fra sørvest. Her ses ullsorteringsbåsene tydelig.

Ullsorteringsbåser benyttes i dag som lagringsplass.

Sett fra loftet på mellombygg.

3.2.3.2 Rom 2 - sjoddi

Tak, gulv og vegger er av tre. I dette rommet er det lukket himling. Her finnes en innretning for fjerning av knapper på gammelt ulltøy – det gjøres klart for gjenbruk. Gammelt ulltøy ble, og gjerne blir, benyttet i filtproduksjon.

Større løst inventar

- Innretning for fjerning av knapper for sjoddiproduksjon

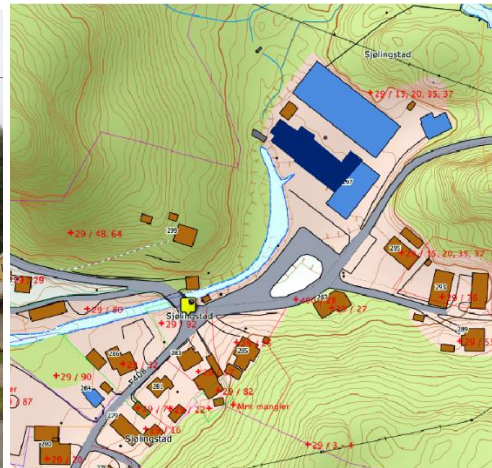
Rom 2, forberedelse til sjoddivirkosmhet. Bildet over th. og under viser litt av innretningen for fjerning av knapper, større løst inventar. Bilde tv. viser døren ut til det store loftsrommet, rom 1 – ullsorteringsbåser.

Tv. rom 2 sett fra sørvest og th. fra øst.

3.3 Fabrikbygning

Askeladden ID 241331-1

Fabrikbygning med mellombygg, fargereri, vaskeri, appretur og smie/verksted, gnr./bnr. 29/15 og bygningsnummer 169433267

Fabrikbygningen består av et såkalt mellombygg, appreturbygg, fargereri, fargerikjøkken og kjemikalielager, fyrrom/fabrikkpipe og smie/verksted. Eksteriør og interiør presenteres for hver enkelt bygningsdel.

3.3.1 Mellombygg 1954 - eksteriør

Hovedinngang til museet i mellombyggets vegg mot sørvest.

Mellombygget ble brukt som inngangsparti og produksjonslokale. Ved fredningstidspunktet benyttes det som inngangsparti, produksjonslokale, nupperom og lager. Bygget ble oppført i 1954.

Tv. mellombyggets vegg mot nordvest, i hvitmalt betong. Th. detalj av transportskje for ferdigvovde stoffer fra spinneribygget, som er gult, til mellombygg.

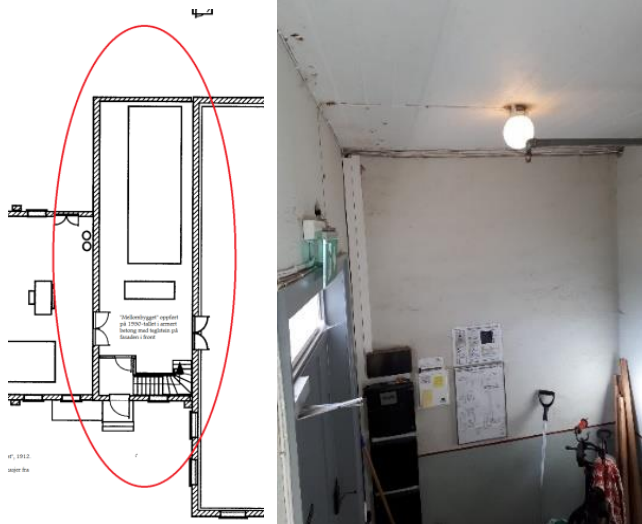
Tv. mellombyggets betongfasade på vestvegg og th. viser vest- og nordvegg.

Mellombygget ble satt opp i 1954 og forbinder kontorbygget og appretur. Inngangspartiet mot sør er bygget i teglstein. Her har det vært store skader på grunn av frostsprengning. Dette er restaurert. Teglsteinene er erstattet med lignende teglstein fra Tyskland. Fasaden har tre smijernsvinduer med tolv ruter og en inngangsdør i tre med et avlangt vindu over med fire ruter.

Nordre del av bygget er i pusset betong. Det er seks smijernsvinduer på vestveggen og tre på nordveggen. Fra spinnererbygget til mellombygget går det en transportsklie for ferdigvevde tekstiler. Taket på mellombygget var opprinnelig galvanisert bølgeblekk, men på 90-tallet ble det skiftet ut med kryssfinerplater og plastbelagt bølgeblekk. Grunnet rust, er taket ved fredningstidspunktet erstattet med opprinnelig materiale. Takrenner og nedløpskasser var i aluminium og rustfritt stål, men er erstattet med patentert sink.

3.3.2 Mellombygg 1954 - interiør

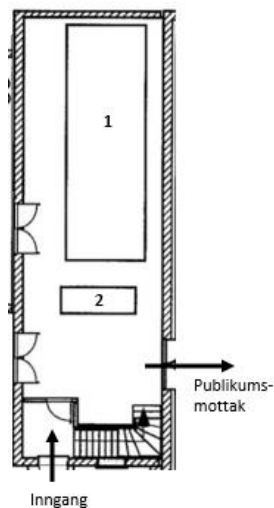
3.3.2.1 Første etasje - vindfang og tørkerom

Th. Større løst inventar i entréen: kuppellampe.

Ved siden av entréen er det ett rom i mellombyggets første etasje. Tak, vegger og gulv er i betong. I rommet står det to maskiner som er fastmontert og inngår i det faste inventaret. Rommet har tre dører. En dobbel brannsikker dør til publikumsmottaket, en enkel branndør fra entréen – som for øvrig har en trapp opp til andre etasje av kontorbygget og andre etasje av mellombygget, og en dobbel brannsikker dør inn til appreturbygget.

3.3.2.1.1.1 Fast inventar

Det er to maskiner som inngår i fredningen som fast inventar:

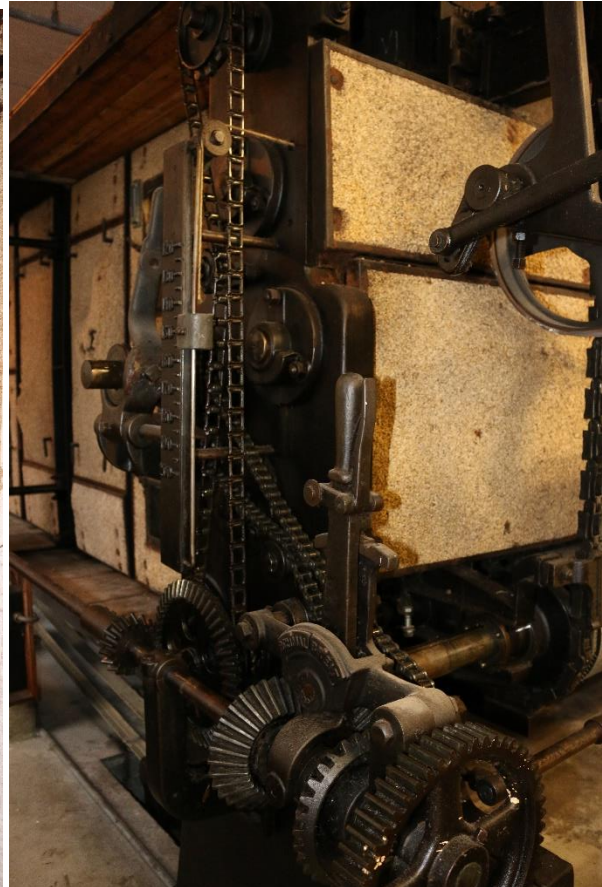
1. Tørkemaskin. Kjøpt brukt fra Vikersunds Uldvarefabrik i 1925. Ernst Gessner (tysk)
2. Damppresse. Tysk. Kettling & Braun.

Tørkemaskinen (1), sett fra vest.

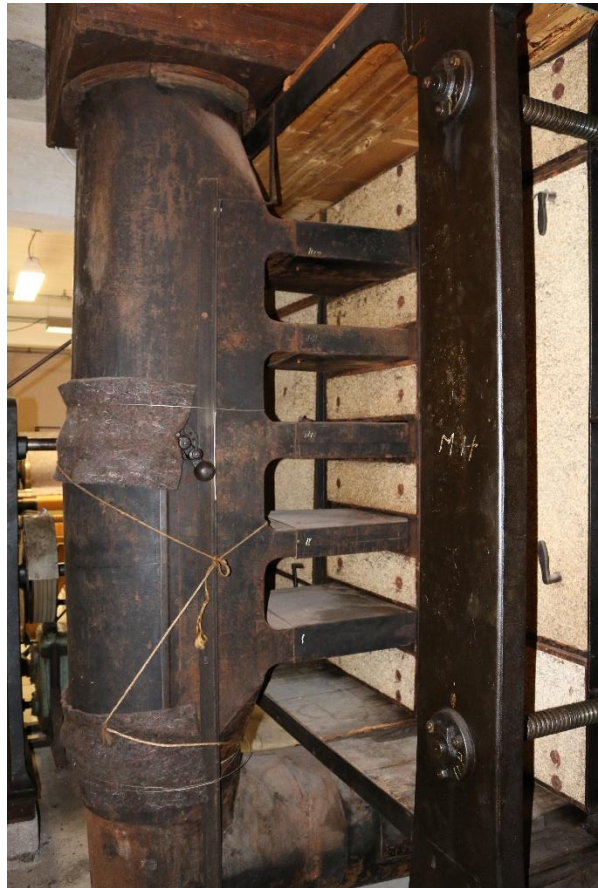
Tørkemaskin sett fra sørvest.

Tv. tørkemaskinens side vent mot vestre vegg og th. sett fra sørøst.

Detalj av mekanikk.

To. tørkemaskinens side vendt mot øst, sett mot nordøst. Større løst inventar: kuppellamper. Th. den samme siden sett fra nordøst. Større løst inventar: Armaturer.

Damppressa sett fra nordvest og med døren til publikumsmottaket i bakgrunnen.

Damppressa sett fra nord.

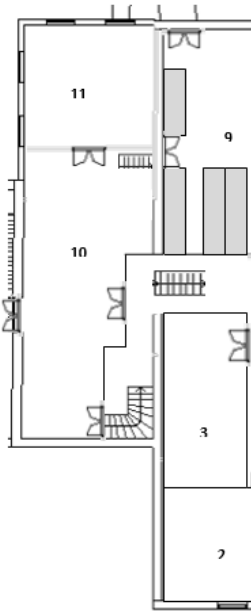

Mellombygg sett mot appreturbygg. Dør til venstre fører til entreen.

Større løst inventar

- En kuppellampe i entréen
- Tre kuppellamper i tørkerommet
- Fire armaturer

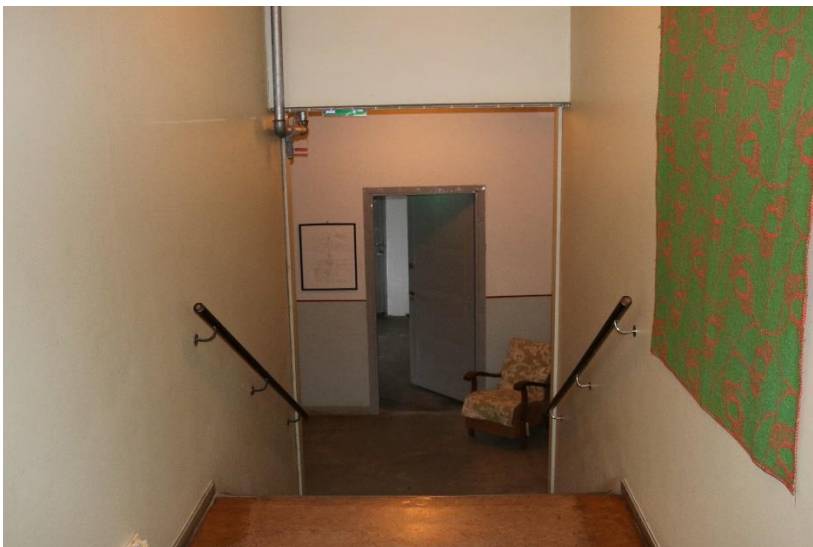
3.3.2.2 Andre etasje

I mellombyggets andre etasje er det to rom: utstillingslokale (10) og nupperom (11).

3.3.2.3 Utstillingslokalet (10)

Tak, gulv og vegger har murflater. Rommet har fem dører. En fører til garmlageret (9) i kontorbygget. Det er en enkel trapp opp til døra. Det går også to dører til trapperommet som leder opp til kontorfløyen i kontorbygget. En dør til nupperommet og den siste døra leder inn til annen etasje av appreturbygget.

Tv. trapp i kontorbygg og dør inn til utstillingslokale i mellombygg. Th. trapp til kontorfløyen, sett fra utstillingslokalet i mellombygg.

Større løst inventar

- Sju hengende kuppellamper

To. de to dørene fører ut til trapperommet som også leder til kontorfløyen i kontorbygg. Th. Trapperom.

Utstillingsrom sett fra nordvest.

Utstillingsrom sett fra vest.

Utstillingsrom sett fra sørvest. Hvit dør i bakgrunn fører til nupperommet. Større løst inventar: Kuppellamper.

3.3.2.4 Nupperom (11)

Nupperommet har hvitmalt tak og vegger i mur/betong. Gulvet er avrettet med lekter og har fått nytt gulv og belegg på grunn av tidligere vannlekkasje i renna som forbinder spinneriet og mellombygget.

Større løst inventar

- Fire armaturer fra 1969

Tv. nupperom sett mot dør til utstillingsrommet. Th. sett mot sørvestre hjørne. Større løst inventar: Armaturer

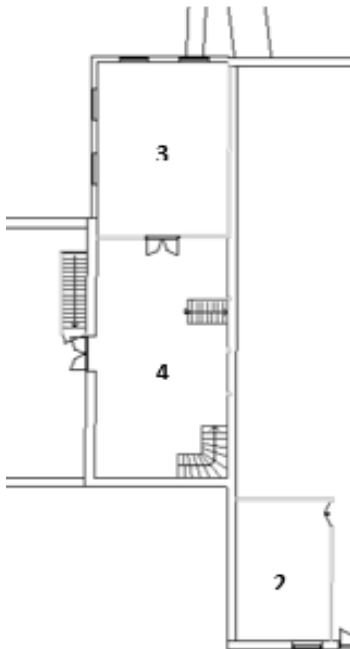

Tv. Sett mot vestre vegg og th. sett mot nordvestre hjørne.

Tv. Luken under blendet vindu er renna fra spinneriet. Gjennom denne sendes tøy som skal nuppes. Th. sett fra vest.

3.3.2.5 Tredje etasje - loft

Loftet i mellombygget har to rom, begge benyttes som lager.

4. Lager for ny filt og ny ull
5. Lager for diverse utstyr og maskiner. Trapp fra utstillingslokalet i 2. etasje.

3.3.2.6 Rom 3 - lager

Rom 3 har hovedsakelig vegger, tak og gulv av betong. Vegg mot rom 4 har malt panel. I den vegg er det en malt dobbeltdør til rom 4. Rommet har fire store vinduer og har derfor godt lys.

Større løst inventar

- Ett armatur

Rom 3 sett nordøstre hjørne.

Rom 3 sett mot nordvestre hjørne. Th. større løst inventar: Armatur.

3.3.2.7 Rom 4 - lager

Rom 4 har også murgulv. Vegg mot appreturbygget er i pusset mur, vegg har en døråpning med et vindu over med fire glass. Vegg mot nupperommet er ubehandlet panel. Det er åpen himling, trekonstruksjon. Det er åpent mellom mellombygget og

kontorbyggets loft, men det er en betydelig nivåforskjell mellom byggene, på over en meter. Det går en enkel trapp fra mellombygget til kontorbyggets loft.

Større løst inventar

- Tre kuppellamper

Rom 4 sett mot rom 3 gjennom den doble døra. Th. Større løst inventar: Kuppellamper.

Rom 4 sett fra kontorbyggets loft, sett mot appreturbyggets loft.

Trapp opp fra rom 4 til loftet over kontorbygg, rom 1.

3.3.3 Appretur 1924 - eksteriør

Appreturbyggets vegg mot sør.

Her er det ullmottak og etterbehandling/appretur. Appreturen ble flyttet ned til publikumsmottaket på 1950-tallet, men ble flyttet tilbake igjen mot slutten av 1990-tallet. Bygningen har en grunnflate på 198 kvadratmeter og er oppført i teglstein. Bygget har to etasjer og loft. Gulv i første etasje er i betong. Gulvene i andre og tredje etasje er i tre, hvilende på ståldragere. På taket finnes tolv takluker, sju mot nord og fem mot sør. Taket er tekket med takstein i tegl. Sørveggen har fjorten vinduer med tolv glass, nordveggen har elleve tilsvarende vinduer. Nordveggen har også to doble dører/porter i tre, en i første etasje og en i andre. Porten i første etasje har et avlangt vindu over med fire glass. Loftet vendt mot vest har to smijernsvinduer. Hver av disse har tolv ruter.

Tv. Appreturbygget, gavlveggen mot vest og nordveggen. I midten vises portene og en rekke vinduer på nordveggen samt takluker. Th. vinduer i nordre vegg og takluker.

Tv. vises takvinduet på loftet. Th. tett på nordre vegg.

Ved fredningstidspunktet er dette bygget i relativt dårlig forfatning og krever istandsetting for å oppnå en tilstandsgrad på nivå 2. En del takstein må skiftes ut på grunn av frostskafer og teglsteinsmuren må pusses på nytt. Vinduer må sandblåses og istandsettes. Takrenner og nedløp er i dårlig stand.

Detaljer av forfall på nordveggen.

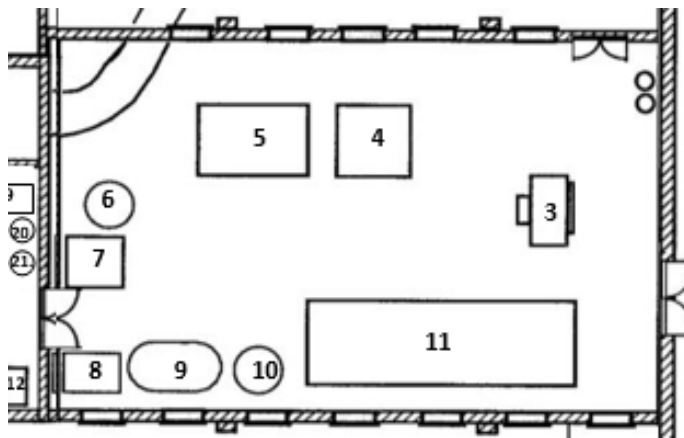
Detaljer av forfall, fuktproblematikk ved sørlig vegg.

3.3.4 Appretur 1924 - interiør

Ullmottak og etterbehandling/appretur. I første etasje er det vaskeri for råull, våtappretur, som valke- og tørkemaskin. Dessuten er det ullmottak. Tørrappreturen ble flyttet ned til publikumsmottaket på 1950-tallet, og tilbake igjen til andre etasje mot slutten av 1990-tallet.

3.3.4.1 Første etasje - våtappretur

Rommet har betonggulv og vegger av pusset, hvitmalt mur. Tak i tre med dragere. Det er tre doble dører. En fra mellombygget, en ut i gårdsrommet mot spinneribygget og den siste fører til fargeriet. Første etasje har ni maskiner tilknyttet vaskeri og etterbehandling av tekstiler. Disse er en del av det faste inventaret om ikke annet er nevnt.

Oversikt over maskiner i rommet. Nummereringen tilsvareer nummer i opplistet fast inventar under.

Fast inventar

3. Valke. Ph. Hemmer, Aachen (tysk).
4. Fikseringsmaskin
5. Stykkvaskemaskin. Ph. Hemmer, Aachen (tysk).
6. Sentrifuge.
7. Karboniseringsmaskin (for å få bort vegetabiler – syrebehandling, tørking, knusing)
8. Bløteleggingskar. Aktiv Mekaniske Verksted, Stavanger.
9. Skyllekar. Aktiv Mekaniske Verksted, Stavanger.
10. Sentrifuge Huddersfield.
11. Ulltørke fra England, 1952

Ved fredningstidpunktet var 8. bløteleggingskaret og 9. skyllekaret ute til reparasjon, men disse ble senere satt på plass igjen og er gjengitt med fotografi her.

Større løst inventar

- To tretønner for kraner
- Trapp til 5. stykkvaskemaskinen
- Elleve hengende glasskupper

Dobbel dør fra mellombygget til våtappretur.

3. valke i forgrunnen, i bakgrunnen vises 4. fikseringsmaskin og så vidt bak der 5. stykkvaskmaskin. Sett fra nordøst. Større løst inventar: hengende glasskupper.

Tv. viser 3. valke, sett fra nordøst. Th. valka sett fra nord.

Maskin 11. ulltørke, sett fra øst.

Maskin 3. valke, sett fra øst.

Maskin 11. ulltørke og 3. valke i forgrunnen. Bakre vegg vender mot fargeriet i vest.

Detalj av reimtrinser i taket.

Dobbel dør ut til gårdsrommet mot spinneribygget.

Detalj av kraner og tønner til høyre for den doble døra over. Tønnene er større løst inventar.

Bak trekassa står 10. sentrifuge, i bakgrunnen 5. stykkoaskmaskinen og 4. fikseringsmaskinen og lengst bak 3. valke. Sett fra sørvest. Tretrappa foran 5. stykkoaskmaskin er listet som større løst inventar.

Maskinen 8. bløtleggingskaret var ute til restaurering ved fredningsbefaringen høsten 2018. Høsten 2019 kom det på plass igjen. Foto: Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

Maskinen 9. skyllekaret var også ute til restaurering ved fredningsbefaringen høsten 2018. Høsten 2019 var det på plass igjen. Foto: Sjølingstad Ulldoarefabrik 2019

Maskinen 5. sykkoaskemaskinen, sett fra vest.

Tv. 5. stykkvaskemaskinen sett forfra og th. 4. fikseringsmaskinen med trillestige. Dør i bakgrunnen fører til mellombygget.

To tretraller foran 4. fikseringsmaskinen. Disse trallene ble/blir benyttet til å frakte stoffer fra en maskin til en annen, fra ett rom til et annet.

Maskinen ved siden av trekassen er 10. sentrifugen og ved seiden av den er ulltørka. Ved siden av sentrifugen er maskinene 8. og 9. plassert.

Mot veggen bak som vender mot fargeriet er maskinen to. 7. karboniseringsmaskin og th. 6. Sentrifuge.

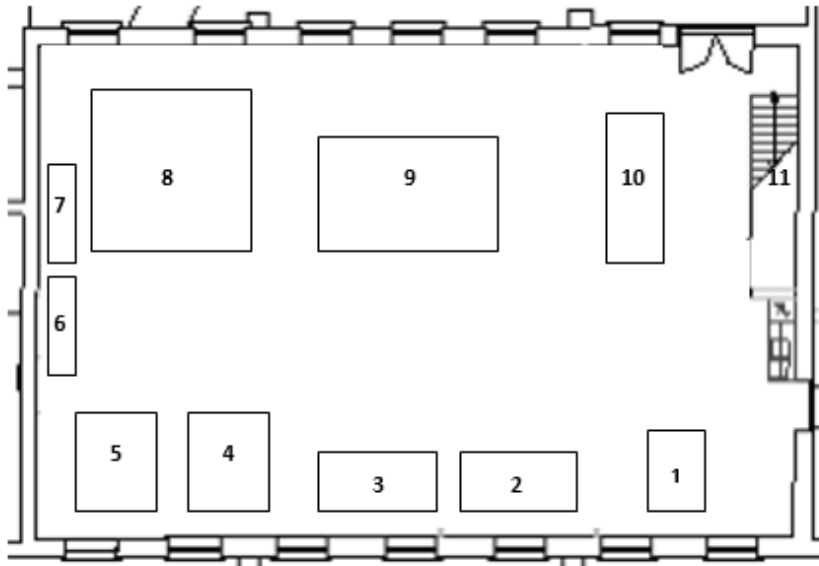

7. karboniseringsmaskin.

3.3.4.2 Andre etasje - tørrappretur

I andre etasje av appreturbygget er det tørrappretur. Rommet har tregulv og tretak med tverrgående bjelker. Veggene har pusset og hvitmalt mur. Det finnes en dobbel branndør inn til mellombygget, samt en dobbel dør i tre som fører ut. Nær denne døra er det en trapp i tre som fører til loftet. I gulvet ved østre vegg og i forkant av trappa er det en inngjerdet åpning ned til våtappretur med en heisemekanisme.

Det er ti maskiner knyttet til etterbehandling av tekstiler, fire av disse er innsamlede museumsobjekter og inngår derfor ikke i interiørfredningen. De resterende seks maskinene inngår i fredningen og er å regne for fast inventar om ikke annet er nevnt.

Oversikt over maskiner i rommet for tørrappretur. Maskin nummer 4, 5, 6 og 7 inngår ikke i interiørfredningen.

Fast inventar

Objektene som er markert med grått i listen, inngår ikke i fredningen. Disse er innsamlede museumsobjekter.

1. Dampe/børstemaskin som damper og børster stoffene
2. Skjæremaskin, skjærer luven på finere stoffer. Paul Klug Appreturmaschinen
3. Skjæremaskin, skjærer luven på finere stoffer.
4. Museumsobjekt, inngår ikke i fredningen: Ruemaskin. S. G. Widdows ltd. Bulwell. Fra Ramah fabrikker, Hamar
5. Museumsobjekt, inngår ikke i fredningen: Ruemaskin. Paul Jahreis. Fra Ramah fabrikker, Hamar
6. Museumsobjekt, inngår ikke i fredningen: Ruemaskin, børster overflaten på stoffene slik at de blir tykkere og mykere. med kardeborrower
7. Museumsobjekt, inngår ikke i fredningen: Valse til ruemaskin med kardeborrower
8. Ruemaskin (den som brukes til produktene våre). Ernst Gessner Textilmaschinenfabrik.
9. Finishdekatur. Den damper stoffene og gjør den blankere. Vadmél behandles bl.a. i denne maskinen. Kjøpt fra Ernst Gessner A. G. Textilmaschinen (Tyskland) i 1922
10. Viklemaskin (til å rulle opp stoffene). Karl Brüchners Maschinenfabrik
11. Trapp til loft
12. Inngjerdede åpning ned til våtappretur, i området mellom nr. 10 og 11, med tilhørende heismekanisme. Dette inngår i fredningen.

- Konstruksjon i taket ved nordre vegg for oppheng av tøy

Større løst inventar

- Tre originale lysarmaturer
- Ett hengende armatur

Frakteluke mellom våtappretur og tørrappretur med heisemekanisme (12).

Frakteluka mellom våt- og tørrappretur med heisemekanismene. Foto tv. Sdetalj av heisemekanismen.

Tørrappretur med 1. dampe-/børstemaskin i forgrunnen, sett fra sørøstre hjørne. Større løst inventar: faste armaturer.

Tørrappretur sett frå nordøst. Maskinen til venstre er 2. skjæremaskin, og maskinen ved siden av er 3. skjæremaskin. Den store maskinen i senter og med lilla tøy er 9. finishdekaturl.

Tørrappretur sett mot vestre vegg. I forgrunnen vises så vidt 10. viklemaskin. Større løst inventar: Armaturer.

Tv. 3. skjæremaskin og th. 2. skjæremaskin

Begge bildene viser 10. viklemaskin fra forskjellige vinkler.

Dette er 1. damp-/børstemaskin.

Tv. 8. ruemaskin og th. 9. finishdekatur.

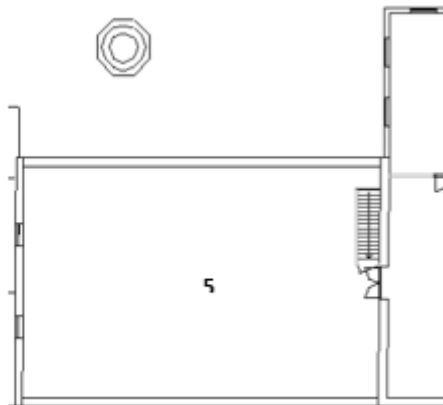

Tv. ses et originalt arbeidsbord. Th. trapp til appreturbyggets loft.

Innretning for oppheng av tøy. Sett mot spinneribygget. Større løst inventar: Hengende armatur.

3.3.4.3 Tredje etasje - loft

Appreturbyggets loft (5) har to vinduer mot nordvest. Gulvet er i tre og rommet har åpen himling med synlig bærekonstruksjon i tre. Vegg mot nordvest har pusset mur, det har også vegg mot sørøst. Langs sørøstre vegg er det en trapp ned til tørrappretur. Det er også forekomster av borebiller på dette loftet.

Fast inventar

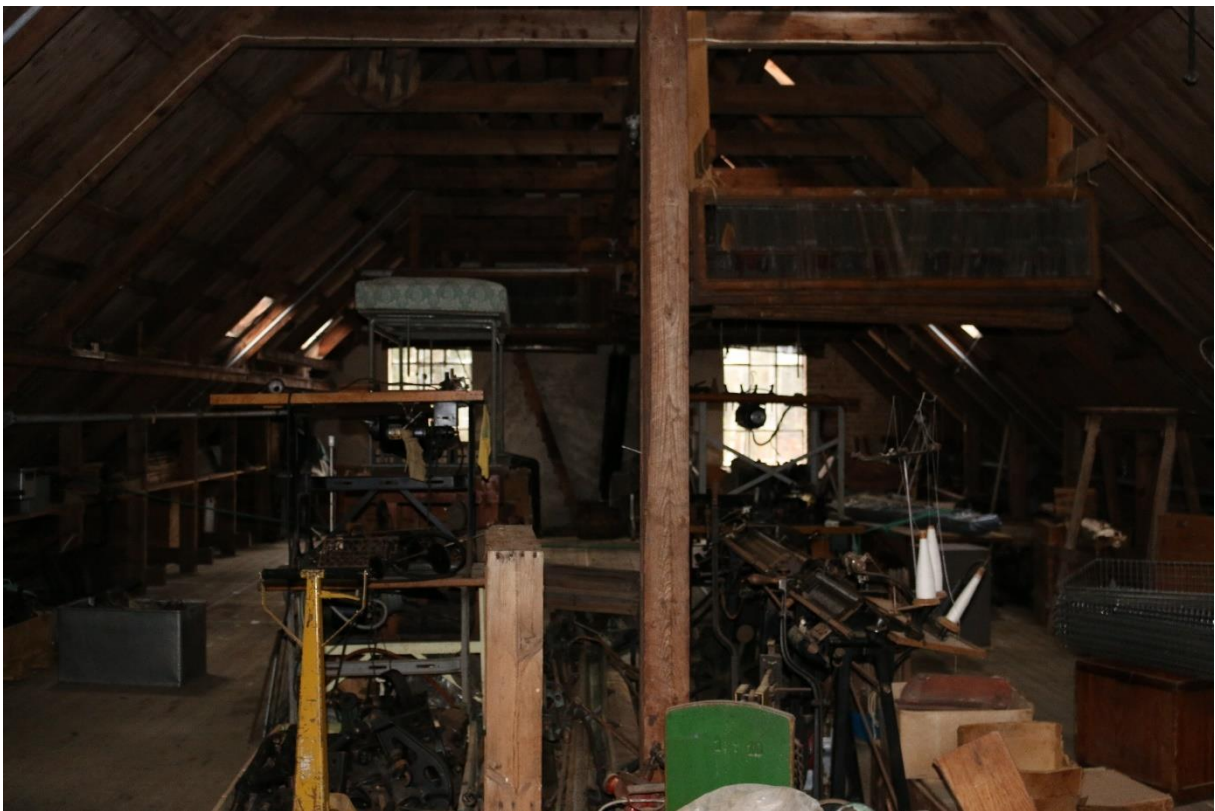
- Vinsj (ved vegg til venstre på plantegningen over)

Større løst inventar

- Tre kuppetlamper

Loftsrom 5 sett mot mellombygget.

Loftsrom 5 sett mot vestre yttervegg.

Loftsrom 5 sett mot fargeriets tak. Luke i gulv under vindu til tørrappretur og vinsj som er listet under fast inventar.

Tv. spor etter Borebiller. Det hvite rutenettet inngår i kartlegging av forekomst. Th. større løst inventar: Kuppellampe.

3.3.5 Fargeribbygg 1909 - eksteriør

Fargeriets sørvegg.

I fargeriet farges garn. Dette bygget, med påbygg, har også kontor, laboratorium, kjemikalierom, kjelebygg for den gamle fyrkjelen, fabrikkpipe og smie/verksted. Kjelen ble tatt ut for mange år siden for reparasjon, noe som medførte store skader på nordveggen. Fabrikkpipa er knyttet til den gamle fyrkjelen.

Fargeriet er ca. 160 kvm. Hoveddelen av fargeriet er bygget i teglstein og har saltak teknet med takstein i tegl. Bygget har et tre tilbygg: Et lite i murstein med pulttak bygget teglstein mot vest, og et noe større tilbygg med liggende panel og med pulttak med bølgeblikk. Det siste er smia som ligger på nordsiden. Det er bygget i teglstein og har også pulttak. Fargeriet fikk nytt tak på 1980-tallet med rekonstruert avtrekkskanal med lufteluker. Byggets sørvegg har fire smijernsvinduer. På fargeriets vestvegg er det en liten luke i tre. Denne befinner seg i overkant av tilbygget som har pulttak med bølgeblikk. Første etasje på tilbygget i tre har tre vinduer, to to-rams med tre glass i hver ramme og et smalt vindu med tre glass i høyden. Mot vest er det en enkel tredør. Nordveggen har også en tredør.

Ved fredningstidspunktet har bygningen behov for noe istandsetting for å tilfredsstillе TG 2.

Byggets sørvegg sett mot nord. Foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015.

Gavlsvegg mot øst. I forkant vises tilbyggene med pulttak.

Tv. nordveggen med stort sår etter uttaking av fyrkjelen. Th. detalj av veggens sår omkring døra. Veggen er ikke istandsatt fordi målet er å få kjelen på plass igjen samme vei.

Fasade tilbygg nordvestre hjørne.

Fargeriets lufteluke på taket sett fra nord.

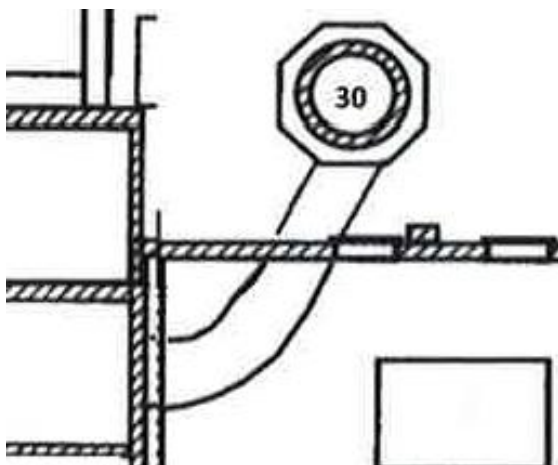

Tv. fabrikkpipa sett mot vest. Th. og mot øst.

Fabrikkskorsteinen ble satt opp i 1909. Den er restaurert. I 1992 ble øverste del av pipa tatt. Da ble den ytterste delen av skorsteinen murt opp på nytt med ny murstein fra Sverige. Det siste restaureringsprosjektet ble ferdigstilt i 2015. Det vises et markant skille på pipa mellom disse to restaureringene.

Fabrikkpipa er 23 meter høy. Skorsteinsmuren er ca. 60 cm i diameter nederst, og ca. 30 cm i diameter på toppen.

Fabrikkpipa var forbundet med den gamle fyrkjelen med en kanal. Ved fredningstidspunktet er fyrkjelen ute av huset. Pipa er ikke i bruk.

Plantegningen viser kanalen mellom fyrkjelen og fabrikkpipa.

Tv. smia er det lille tilbygget ved tanken, her sett fra kjelebygget. Th. viser hvor smia befinner seg relatert til øvrig bygningsmasse.

Ved fredningstidspunktet bærer smia preg av stort forfall med tydelige frostskafer i muren og sviktende bæring over dør og vindu. Smia har to vinduer med ni ruter, på vest- og østvegg. På nordveggen var det også et vindu. Dette er tatt ut og murt igjen med et enkelt lag murstein. Området for det gjenmurte vinduet, er i svært dårlig forfatning.

Tv. Smias dør og vindu i vestre vegg. Th. vindu i østre vegg.

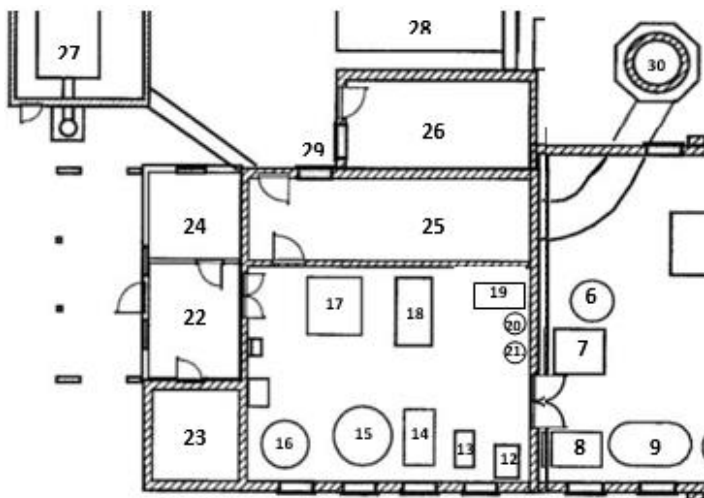
Smias vestvegg bærer tydelig preg av frostskaider og forfall. Sviktende stålbæring over døra.

3.3.6 Fargeribbygg 1909 - interiør

Fargeribbygget består av et fargeri, laboratorium, kjemikalierom, kontor, kjelerom, fabrikkpipe og smie/verksted. Kontoret (24) har ikke interiørfredning.

3.3.6.1 Fargeriet

Fargeriet har murgulv og hvitmalte vegger i pusset mur. Rommet har åpen himling i tre med synlig bærekonstruksjon og ståldragere på tvers. På 1980-tallet fikk bygget nytt tak. Da ble luftelukene på taket også rekonstruert.

Plan over fargeriet med nummererte maskiner.

Fargeriet har ti maskiner tilknyttet fargeprosessen (12-21 i listen under). En av disse er å regne som innsamlet museumsobjekt. Maskinene er en del av det faste inventaret om ikke annet er nevnt.

Fast inventar

Objektet som er markert med grått i listen, inngår ikke i fredningen. Dette er et innsamlet museumsobjekt.

12. Garnfargekar. Bohus Mekaniske Verksted, Göteborg, 772/H1 C. Kjøpt i februar 1940.
13. Trommelvaskemaskin fra Thunes mekaniske verksted. Kjøpt i 1949.
14. Garnfargekar. Aktiv Mekaniske Verksted, Stavanger
15. Løsullfargekar
16. Løsullfargekar
17. Stykkfargekar (Haspelkufe)
18. Garnfargekar (brukt til kokosgarn). Aktiv Mekaniske Verksted, Stavanger.
19. Museumsobjekt, inngår ikke i fredningen: Stykkfargekar (Haspelkufe).
20. Vaskemaskin
21. Sentrifuge. Thune
22. Fargerikjøkken
23. Farge- og kjemikalielager
24. Kontor - ikke interiørfredning
25. Kjelerom. Dampkjelen ble kjøpt inn i 1909.

Større løst inventar

- Seks (originale) hengende lampekupler

Tv. sett fra våtappretur og inn i fargeriet, mot vestveggen. Th. åpen himling med lufteluke.

Maskiner fra høyre er 16. løsuulfargekar, 15. løsuulfargekar, 14. garnfargekar, 13. trommelvaskemaskin og 12. garnfargekar. Bildet er sett mot sør/sørøstre yttervegg.

Maskin 15. løsfargekar.

Maskin 14. garnfargekar.

Tv. i forgrunnen 18. garnfargekar og bak fra vestre 14. garnfargekar og 15. løsuulfargekar, sett mot sørvestre hjørne. Th. 18. garnfargekaret i forgrunnen, bak står 17. stykkfargekaret. Bildet er sett mot nordvestre hjørne. Større løst inventar: Hengende lampekupler.

I forgrunnen 17. stykkfargekaret og ved siden av den 18. garnfargekaret. Bak mot veggen er det flere mindre maskiner, fra høyre 21. sentrifuge, 20. vaskemaskin (i rustfritt stål, nedre del hvitlakkert). Fremst på høyre side ses en detalj av 15. løsuulfargekar.

Nordre vegg mot 25. kjelerom har sår. Murpuss har ramlet av og viser mursteinsveggen under.

3.3.6.2 Fargerikjøkkenet (22)

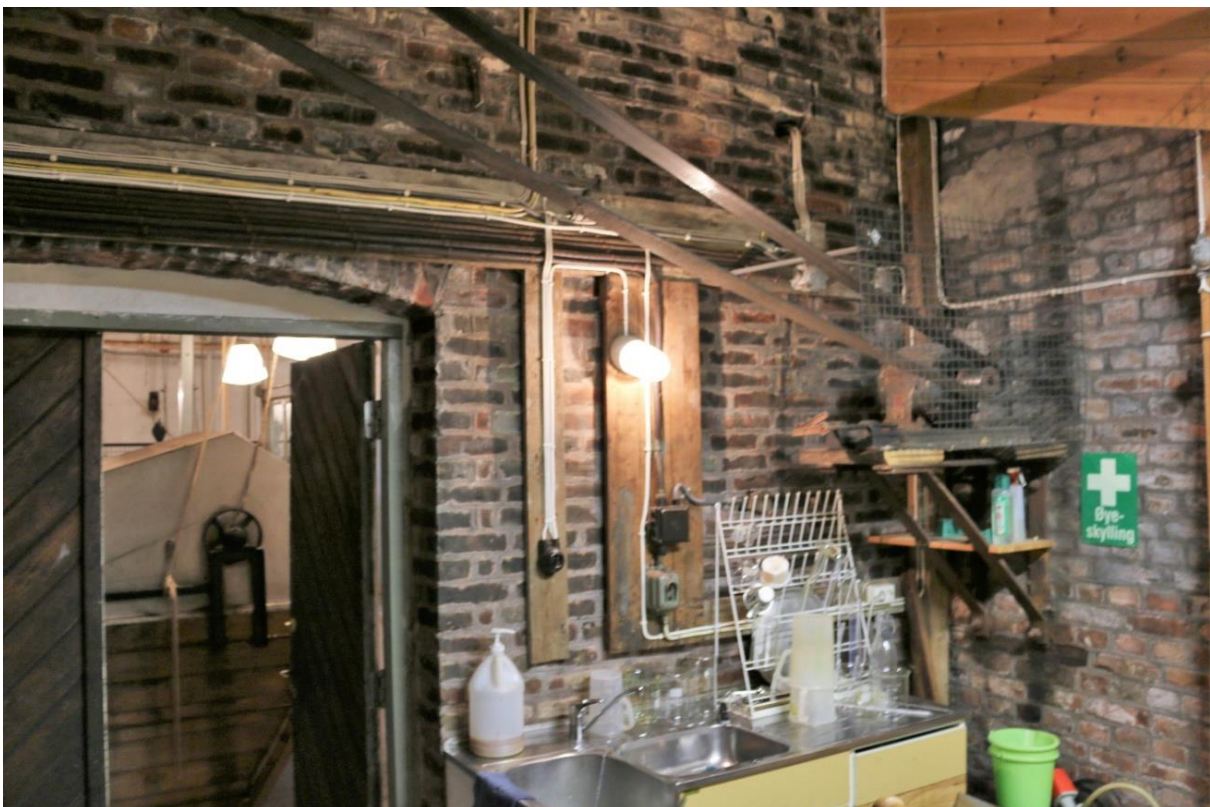
Fargerikjøkkenet er et lite rom. To av veggene er i murstein, mot fargeriet mot øst og kjemikalierrommet mot sør. Veggen mot fargerikontoret er i tre og mur og den siste mot vest – ut mot skuret, har panel. Rommet har fire dører, panel i tak og murgulv.

Større løst inventar

- En kuppellampe på vegg
- Ett armatur

To. vegg mot fargerikontoret. Th. åpen dør inn mot fargerikontoret (24) som ikke har interiørfredning.

Døra inn til fargeriet er dobbel og i tre. Kjøkkeninnredningen er fra 60-tallet.

Fargerikjøkkenets vegg mot vest.

Dør inn til farge- og kjemikalielageret.

3.3.6.3 Farge- og kjemikalielager (23)

Opprinnelig var det en dør fra kjemikalielageret direkte ut. Denne ble tettet igjen og ny dør ble oppført inn mot fargerikjøkkenet. Veggene er i murstein, gulvet er i mur og taket har panel.

Større løst inventar

- En kuppellampe

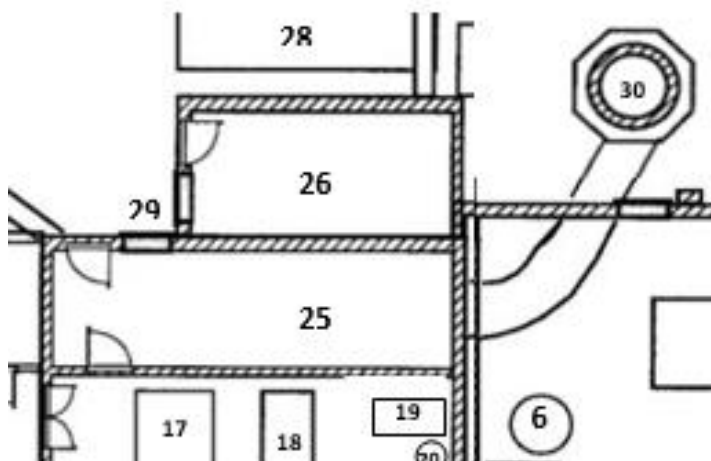

Tv. Kjemikalierommet sett fra fargerikjøkkenet. Større løst inventar: En lampekuppel. Th. rommets sørøstre hjørne.

3.3.6.4 Kjelerom (25)

Kjelen ble tatt ut for mange år siden for reparasjon. Da fikk nordre vegg stor medfart. Kjelen ble sendt til et NSB-verksted der den ble ytterligere skadet på en slik måte at den ikke kunne repareres igjen. Da dette verkstedet skulle legges ned, ble kjelen sendt tilbake til Sjølingstad. Den ligger ute på eiendommen under et «presenningshus». Kjelen skal etter planen tilbake til kjelerommet og sin opprinnelige plass.

Rommet har murgulv og mursteinsvegger, vestlig vegg har en del murpuss over mursteinen. Taket er i mur og med hvelvede bølger på tvers av rommets lengderetning. Fra kjelen gikk/går det en kanal til fabrikkpipa (30). Rommet har en dør inn til fargeriet og en som går ut i gårdsrommet mot spinneribygget.

Kjelerommet – nr. 25. Kanalen til fabrikkpipa (30) vises tydelig.

Fast inventar

- Innretning for den gamle fyrkjelen med infrastruktur
- En pumpe med infrastruktur

Større løst inventar

- Tre kuppellamper
- Den gamle fyrkjelen

Tv. fundamentet der fyrkjelen sto, i østre del av rommet. Th. nordre yttervegg og fundamentet.

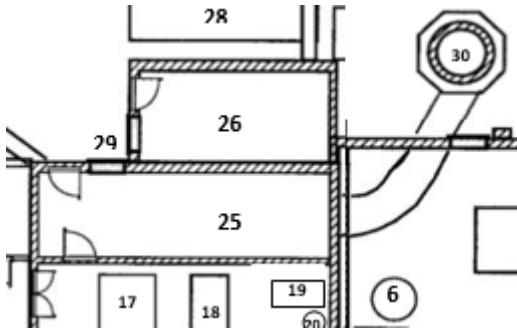
Tv. Viser tydelig såret i vegg etter at fyrkjelen ble fraktet ut. Th. rommets vegg mott vest. Innretningen på gulvet til venstre er en pumpe. Større løst inventar: lampekupler.

Tv. pumpe ved vegg mot fargeriet. Th. den gamle fyrkjelen i presenningshuset – listet opp som større løst inventar. Foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015.

3.3.6.5 Smie/verksted

Inventaret er intakt, og brorparten av benker og maskiner/større verktøy er boltet fast. Det er kun noe større løst inventar

Nr. 26 er smia.

Større løst inventar

- Arbeidsbenk
- Slipestein
- Boremaskin
- Slipemaskin v/vindu
- Dreiebenk
- Sveiseapparat
- Fem lampekupler
- Ett armatur

Tv. smia sett mot sørøstre hjørne, med blant annet dreiebenk. Th. samme vegg sett mot sørøstre hjørne.

Smia sett mot nordøstre hjørne. Boremaskin, slipemaskin, sveiseapparat og slipestein er listet opp under større løst inventar. For øvrig av løst inventar: tre kuppellamper og ett armatur.

Smia sett mot nordvestre hjørne. Større løst inventar: arbeidsbenk. Det finnes for øvrig to avbildede skomakerlamper. Disse skal fjernes, er ikke lovlig etter el.-kontroll.

3.4 Spinneribygget 1947 - eksteriør

Askeladden ID 241331-2

Spinneribygget har gnr./bnr. 29/15 og bygningsnummer 169433259.

Opprinnelig stod det et toetasjes spinneribygg i tre på denne tomten. I 1945 ble det truffet av et lynnedslag og brant ned. I 1947 sto det nye bygget ferdig med verksted, spinneri, veveri, dusjrom og en turbin. Turbinen bidrar med å produsere strøm til fabrikkbygget. Det nye spinneriet ble bygget i betong. I betongen er det i forbindelse med restaureringsarbeider lagt inn et anodeanlegg som motvirker korrosjon. Årsaken er den høye luftfuktigheten på stedet.

På taket er det en heissjakt og lyskasse. Heissjakta har et vindu mot nord med fire glass og en dør mot sør. Lyssjakta har atten vinduer på hver langside og et vindu på hver kortsida med fire glass. Taket er tekket med takpapp. I byggets sørvestre hjørne er det en utvendig vindeltrapp som går fra bakkenivå til dører i andre og tredje etasje.

Tv. vindeltrapp i byggets sørvestre hjørne fra bakkenivå og opp til tredje etasje. Th. vises heissjakten og lyskassen på taket.

Alle byggets vinduer er i tre. Brorparten er tre-rams med tre glass i høyden på ytre rammer og seks glass i den midterste. Øvrige vinduer spesifiseres for hver vegg. Vestre vegg har tolv vinduer, åtte standard og fire i første etasje som har seks glass, tre i bredde og to i høyde. I tillegg er det en åpning for spillvann fra turbinen som går ut i Sjølingstadbekken. Nordveggen har førtisju vinduer og en dobbeltdør med et to-rams vindu over der hver ramme har fire glass. Trettifem vinduer fordelt på andre og tredje etasje er standard og tolv vinduer i første etasje er tre-rams med to glass i de ytre rammene og fire i det midterste.

Tv. vestre vegg med tolv vinduer og åpning for spillovann fra turbinen. Th. nordre vegg.

Tv. dobbeltdøra på nordre vegg. Th. nordre vegg og østre gavlsvegg.

Østre vegg har ni vinduer, en dobbeltdør i tre med vindu over og et skråstilt overtak. Hver av dørene i dobbeltdøra har et skråstilt kvadratisk vindu. Døras panel har fiskebeinsmønster. Porten er også dobbel med panel i fiskebeinsmønster. Både andre og tredje etasje har to ordinære vinduer. I tillegg har hver av etasjene to små vinduer med ett glass. I første etasje er det et vindu med seks glass, tre i bredden og to i høyden.

Tv. Gavlsvegg mot øst. Th. detalj av port og dør.

I forbindelse med vindeltrappen på søndre vegg har andre og tredje etasje en dør hver med et vindu med fire glass. I disse etasjene er det videre femten ordinære vinduer. Andre etasje har i tillegg et vindu med seks glass, to i bredden og tre i høyden. Tredje etasje har to slike vinduer. Første etasje har fjorten vinduer, to enkle dører og en dobbeltdør. Alle dørene er av tre. En av disse er plassert under passasjen mellom kontorbygget og spinneribygningen. Det er et vindu over denne døra med fire glass. De andre dørene har ikke vindu. Døra ved vindeltrappen er enkel. De fjorten vinduene er tre-rams med to glass i de ytre rammene og fire i de midtre.

Tv. søndre vegg sett fra sørøst og th. søndre vegg sett fra vest.

Tv. sørlig vegg sett fra sørøst, i midten detalj av spiraltrapp med dører i hver etasje (foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015) og th. detalj av enkel dør i første etasje ved spiraltrappen.

Tv. dobbeltdøra i første etasje på søndre vegg (foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015). Th. Detalj av sprekkdannelse i søndre vegg under vindu nær dobbeltdøra.

Tv. passasje mellom kontorbygg og spinneribyg, sett fra øst. Th. dør under passasjen mellom kontorbygg og spinneribyg.

Tv. detalj av passasje mellom kontorbygg og spinneribyg, sett fra øst. Th. Passasjen og transportskle for ferdigvevde stoffer, sett fra vest.

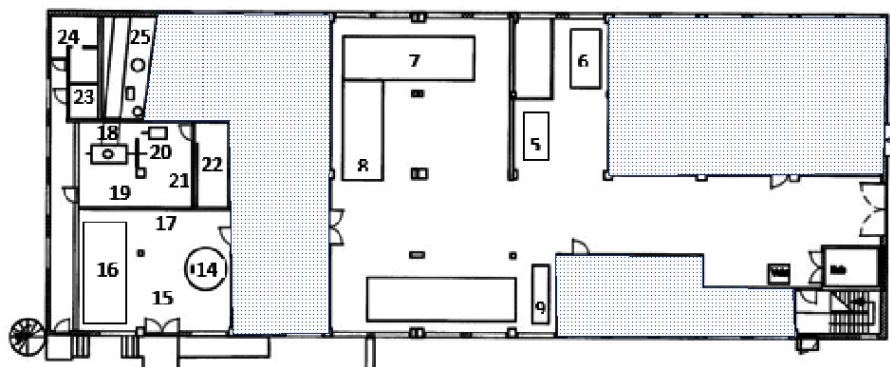
Passasjen og transportsklia er tekket med bølgeblekk. Svært rustent. Det er startet et arbeid med å skifte ut platene på transportsklia.

3.5 Spinneribygget 1947 - interiør

3.5.1 Første etasje

I tillegg til «grendahuset» er det sju rom som ikke har interiørfredning i første etasje. Disse er markert med grått i listen under «fast inventar». Gulv, tak og vegger er i betong. Turbinen fra 1913 er fremdeles i drift med en generator fra 1979. Hovedtavlen ble skiftet i 2014, men den gamle er bevart.

Plantegningen med nummer og listen med rom eller gjenstander nedenfor fungerer som referanse i den videre fremstillingen av rommene i første etasje av spinneribygget. Rommene med interiør presenteres etter tur.

Markerte rom har **ikke** interiørfredning. Numrene referer til numrene i listen under fast inventar.

Fast inventar

Objektene og rommene som er markert med grått i listen, inngår ikke i fredningen. De markerte objektene er innsamlede museumsobjekter.

1. Ikke interiørfredning. Grendehus: Gang/garderobe, lagerrom, bøttekott, kjøkken med komfyr, kjøleskap med frys, oppvaskmaskin etc., sal, HC-toalett, toalett.
2. Ikke interiørfredning. Vaskerom/garderobe. Vaskemaskin
3. Ikke interiørfredning. Pauserom med hybelkjøkken og PC
4. Ikke interiørfredning. Garderobe + mikrobølgeovn
5. Rivemaskin (sjoddimaskin). Otto Söderbergs, Norrköping.
6. Plyssmaskin. Ateliers Houget, Verviers, Belgia. Fra 1947 (trolig fra Flekkefjord Uldvarefabrik)
7. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Kardeverk. G. Josephy's Erben, Bielsko (trolig fra Flekkefjord Uldvarefabrik)
8. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Nålefiltmaskin. Bywater LSD, Leeds, England. Fra 1964.(Kommer fra Flekkefjord Uldvarefabrik)
9. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Båndsag. Kuris. Fra 2002?
10. Ikke interiørfredning. Ullverksted for barneaktiviteter. 3 vasker, diverse filt og ull, saker, 2 håndkardeverk, karder, utstyr til plantefarging: 3 kokeplater, 3 gryter. Diverse annet utstyr
11. Ikke interiørfredning. Kontor og lager. Fryseboks for nedfrysing av tekstiler før arkivering
12. Ikke interiørfredning. Bedriftsarkiv
13. Ikke interiørfredning. Tekstilarkiv
14. Renseanlegg. Columbio minirensanlegg. Kjøpt og installert juni 1999.
15. Verksted med diverse utstyr. Snøfreser oppbevares her.
16. Tørkemaskin for renning (etter liming)
17. Blandemaskin for lim (til tørkemaskin)
18. Turbin fra AS Thunes mekaniske verksted, kjøpt i 1913. Instrument for sikring av minstevannsføring ved avstengt turbin installert i 2010.
19. Gammel regulator for vannmengde til turbin fra AS Myrens mekaniske verksted, fra 1917.
20. Vekselstrømgenerator. A.C. generator fra Newage Engineers ltd., Stamford, England. 230 volt.
21. Styringssskap for regulering av vannmengde til turbin + hovedtavle
22. Kontrollrom for hovedtavle
23. Anlegg for vanntilførsel til sprinkleranlegg og fabrikk. Nødvannløsning
24. Gammelt vaske- og dusjrom (to dusjer)
25. Turbinrør. I rommet er også trykkluftstank, varmtvannstank og pumpe

3.5.1.1 Gang/trapperom (sørøstre hjørne)

To. dør ut mot kontorbygningen og th. trapp opp til andre etasje. Ved siden av den utvendige vindeltrappen i byggets sørøstre hjørne, er dette det eneste trapperommet i bygget. Foto begge bilder: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

Større løst inventar

- Stemplingsur med stemplingskort og to kortholdere
- En glasskuppel

To. større løst inventar: Stemplingsur med stemplingskort og to kortholdere ved døra til passasjen til kontorbygget. Sett fra nord/nordøst. Th. Trapp fra første etasje. Større løst inventar: Kuppellampe i glass. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019.

3.5.1.2 Filtproduksjon og lager

Seks maskiner er knyttet til filtproduksjonen, men kun to av disse inngår i fredningen, nr. 5 og 6 i lista over. De andre maskinene er museumsgjenstander. Rommet fungerer også som lager, med hyller og de karakteristiske trekassene. Kassene er knyttet til fabrikk og produksjonslinja, men hver enkelt kasse i seg selv, er ikke knyttet til spesifikke rom.

Fast inventar

- Rivemaskin, nr. 5 i lista (sjoddimaskin)
- Plyssmaskin, nr. 6 i lista

Port i østre vegg.

Lager, og port i østre vegg i bakgrunnen.

Dør til spiserom. Lager. Sett øst/sørøst.

Lager sett fra øst/sørøst. Større løst inventar: Lysarmaturer, det er noen ulike typer.

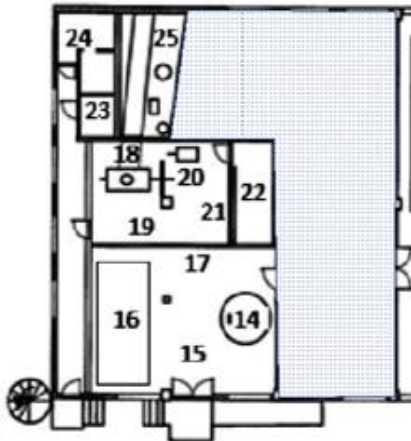

Den grønne maskinen rett frem er 6. plyssmaskin, nordre vegg i bakgrunnen. Maskinen lengst til venstre er 5. rivemaskin. Begge disse benyttes i filtproduksjon.

Ager og flere maskiner knyttet til filtproduksjon. Maskinene er samlet inn fra andre fabrikker. De er derfor museumsgjenstander.

3.5.1.3 Verksted

Vestre del av spinneribyggets første etasje. Nummer 15 er verkstedet.

Fast inventar

- Tørkemaskin for renning (etter liming), nr. 16
- Blandemaskin for lim (til tørkemaskin), nr. 17

Større løst inventar

- Fire kuppellamper

Det er en dør inn til verkstedet fra ullverkstedet for barneaktiviteter (10), og en dobbel port ut mot fabrikkbygningen. I dette rommet står blant annet 14. renseanlegg, men det ble først kjøpt og installert i 1999. Ellers finnes det i dette verkstedet en 17. blandingsmaskin for lim og en 16. tørkemaskin for renning.

Verkstedet sett mot sørlig yttervegg. Dobbel port ut mot fabrikkbygningen.

Verkstedet sett fra øst. 16. tørkemaskinen står gjemt her.

Tv. står 16. tørkemaskinen, sett fra øst. Større løst inventar: kuppellamper. Th. sett fra nordøst.

Ved nordlige vegg står 17. blademaskin for lim som er en del av fast inventar. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019.

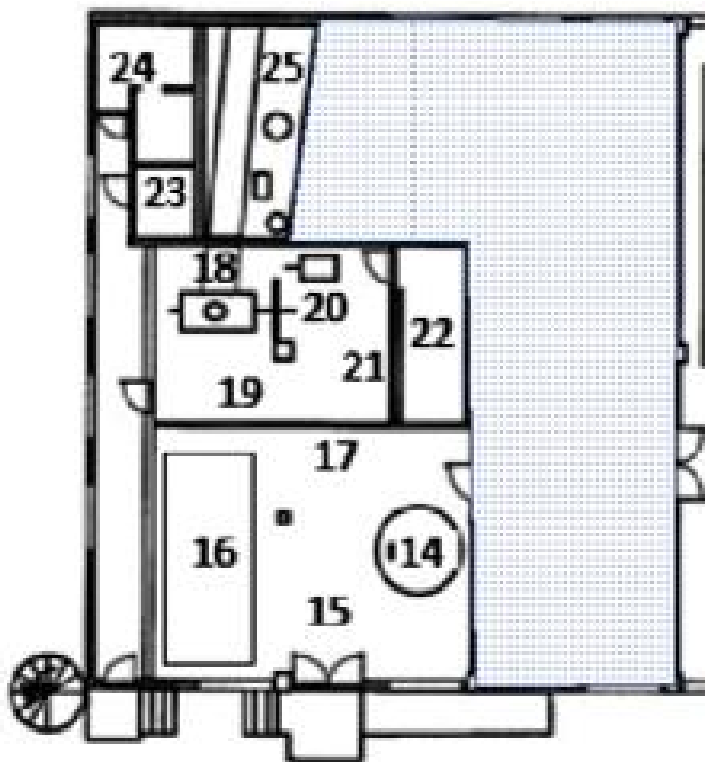

Verkstedet sett mot øst. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019.

Verkstedet sett mot øst, kjøkkenbenk langs søndre yttervegg. Den grønne tanken er 14. renseanlegg. Foto: Nils Olai Romsvoik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019.

3.5.1.4 Rom for turbinrør

Vestre del av spinneribyggets første etasje. Nummer 25 er rommet for turbinrøret.

I tillegg til turbinrør, finnes det også en trykkluftstank, varmtvannstank og en pumpe i dette rommet.

Fast inventar

- Trykktank til vannforsyning og sprinkler med tilhørende infrastruktur

Tv. rørgata (turbindrøet) går inn i spinneribygget og videre til turbinen. Sett fra sør. Th. på motsatt side av rommet forsvinner turbinrøret inn i vegg - mot turbinen. Ved siden av turbinrøret står en trykktank til vannforsyning og sprinkler. Foto: Nils Olai Romsoik-Mannes, Sjølingstad Ullvarefabrik 2019.

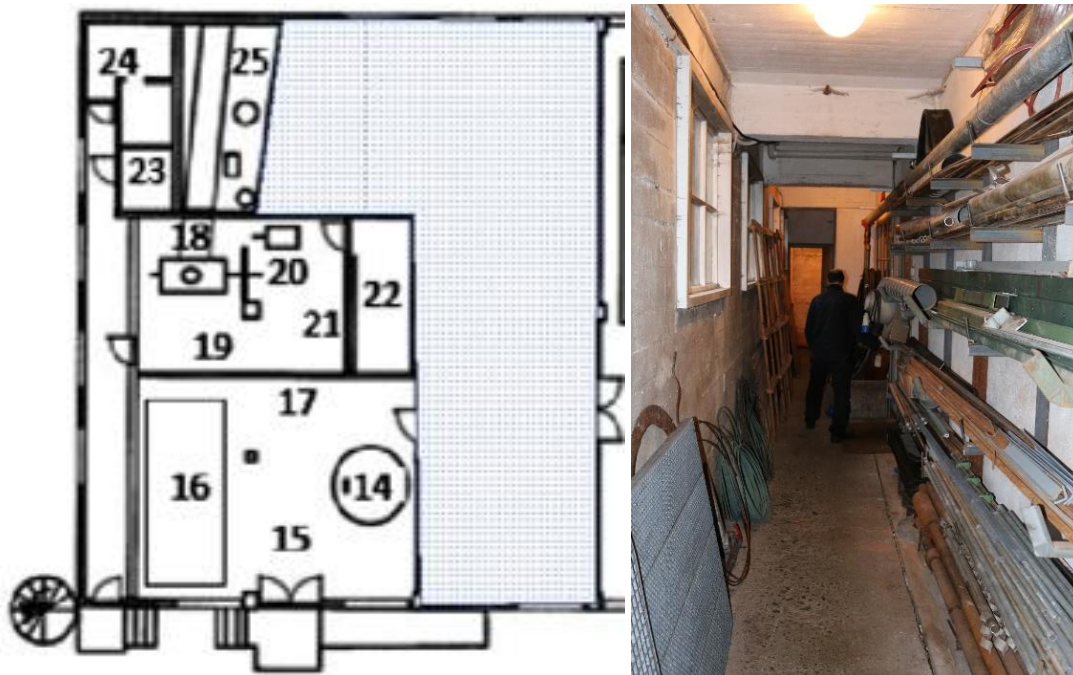

På andre siden av vegg er turbinen. Sett fra nord.

Detalj av skisser på turbinrøret.

3.5.1.5 Gang til turbinrom, vanntilførselsrom og dusj

Vestre del av spinnererbyggets første etasje. Gangen fører til turbinrom, vanntilførselsrom og den gamle dusjen. Den ligger lengst til venstre langs byggets vestlige yttervegg. Bildet til høyre er sett fra inngangsdøra i sørlig vegg.

Større løst inventar

- En kuppellampe

Bildet tv. er sett fra sør og bildet th. er sett mot sør i sørlig vegg.

3.5.1.6 Turbinrom

Turbinrommet har to dører. Den ene fører til gangen, den andre inn til 22. kontrollrommet for hovedtavla. Tak, vegger og gulv i mur/betong.

Fast inventar

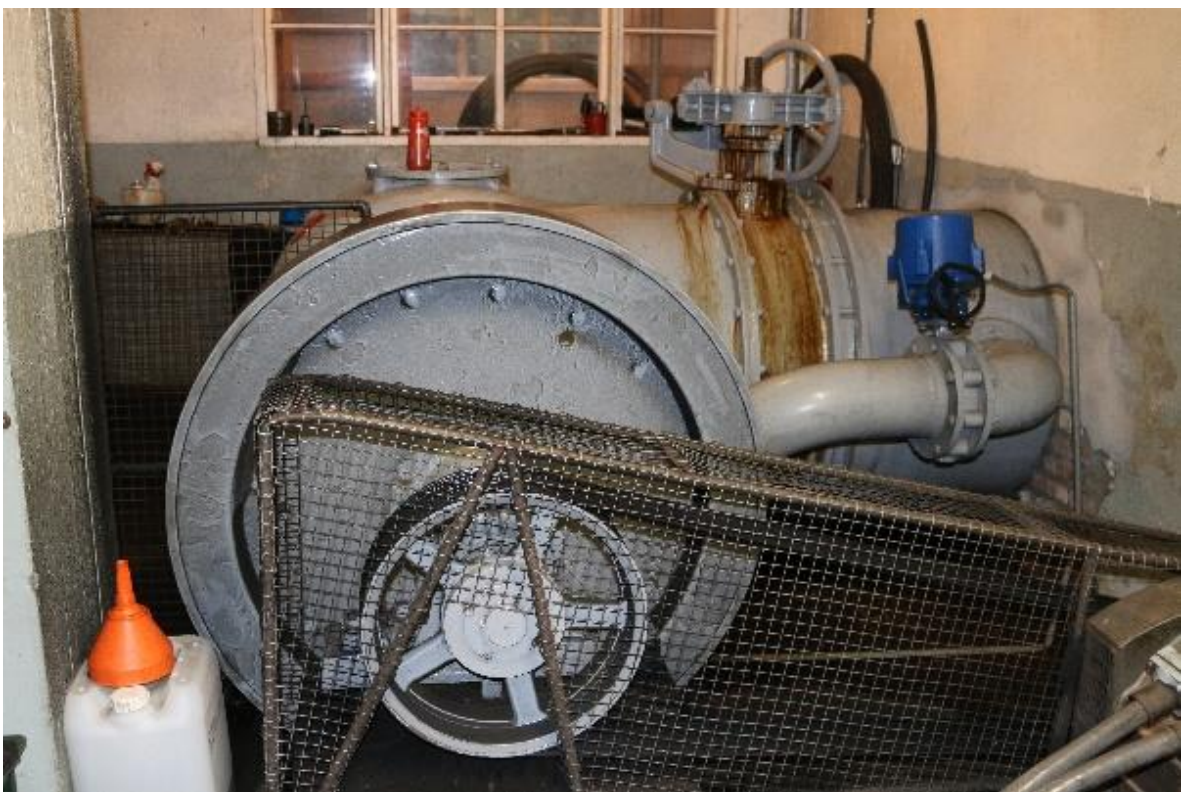
- Turbin fra AS Thunes mekaniske værksted, kjøpt i 1913, nr. 18
- Gammel regulator for vannmengde til turbin fra AS Myrens mekaniske verksted, fra 1917, nr. 19
- Vekselstrømgenerator. A.C. generator fra Newage Engineers Ltd., Stamford, England, nr. 20
- Styringskap for regulering av vannmengde til turbin + hovedtavle, nr. 21
- Baksiden av den gamle hovedtavla, nr. 22 (hovedtavlerom)

Større løst inventar

- Ett armatur
- En kuppellampe

Turbinrommet sett mot vestre yttervegg. Ved døra står den gamle regulatoren for vannmengde (19) til turbinen. Til høyre i bildet, bak søylen er turbinen (18).

Turbinen fra 1913, produsert på Thunes mekaniske verksted. Turbinen sett fra sørøst.

Turbinen sett fra vest.

Gammel regulator for vannmengde til turbinen (19). Denne er ikke lenger i drift. Tv. sett fra øst og th. sett fra sørøst.

Større løst inventar: Ett armatur og en kuppellampe.

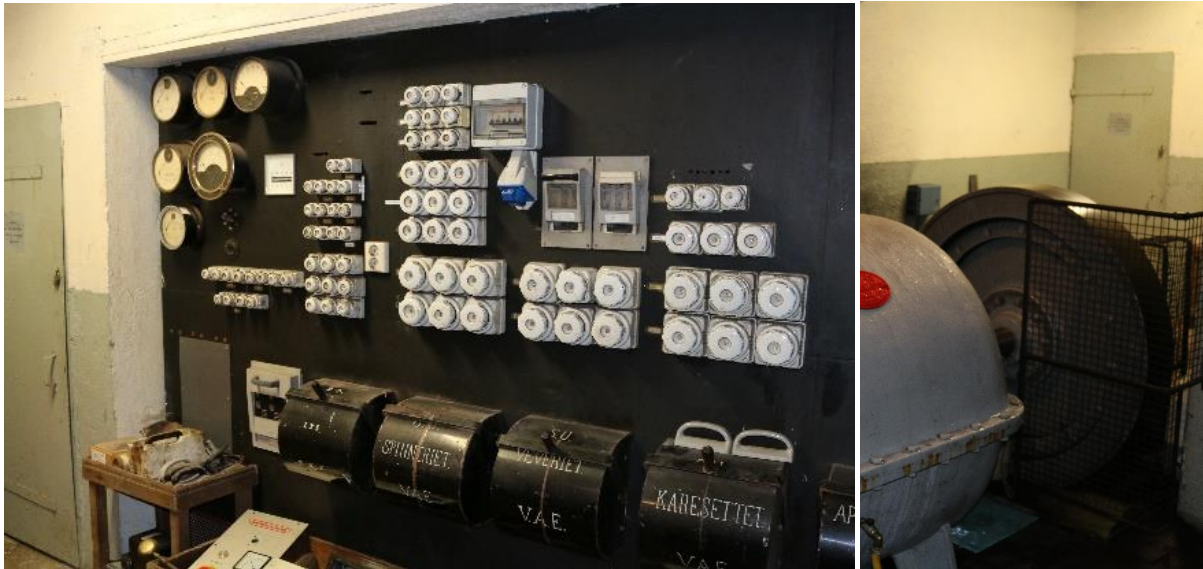
Tv. turbinen sett frå sør. I forgrunnen vises den gamle 19. regulatoren for vannmengde, produsert på Myrens mekaniske verksted, 1917. Th. er vekselsstrømgeneratoren fra 1979.

Her sto den gamle likestrømsgeneratoren.

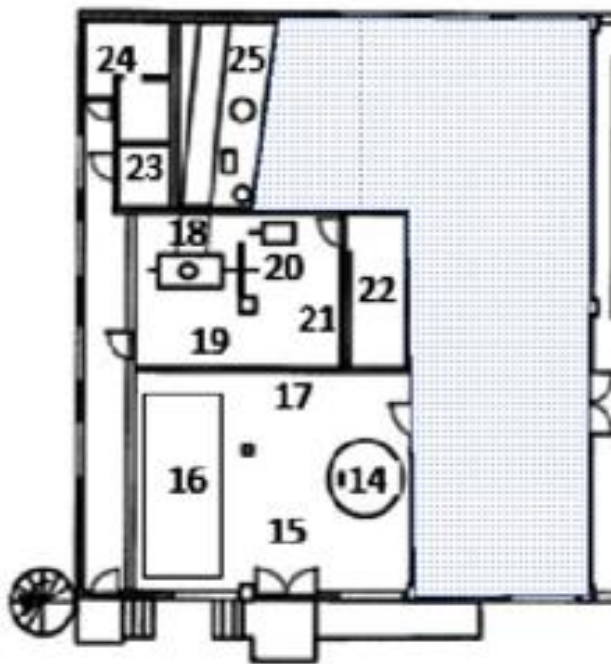

Den gamle hovedtaula. Sett fra vest.

Tv. den gamle hovedtavla med dør til 22. kontrollrom for hovedtavla til venstre. Th. i forgrunnen er turbinen, i bakgrunnen er døra til kontrollrommet.

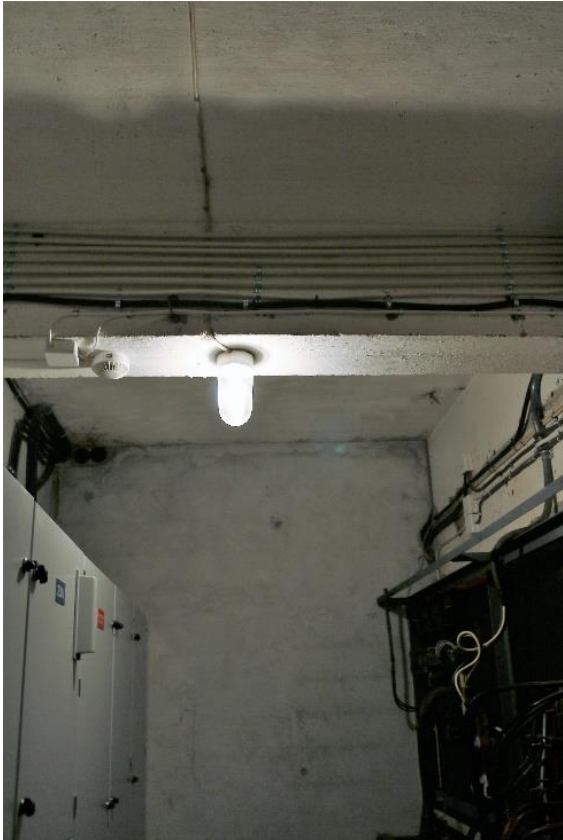
3.5.1.7 Kontrollrom for hovedtavle

Vestre del av spinneribyggets første etasje. Rom 22. er kontrollrom for hovedtavle.

Større løst inventar

- En kuppellampe

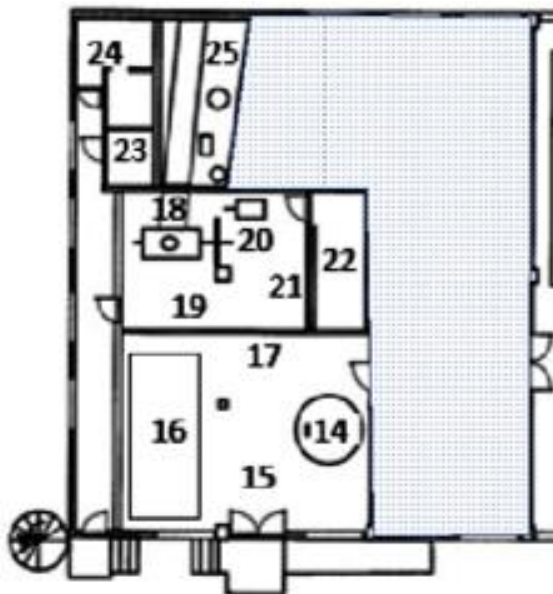

Tv. her vises litt av baksiden til den gamle hovedtavla til høyre og skapet til den nye hovedtavla til venstre. Sett fra nord. Større løst inventar: Taklampe. Th. Den nye hovedtavla fra 2014.

Dette er baksiden av den gamle hovedtavla.

3.5.1.8 Vanntilførselsrom

Vestre del av spinnereribyggets første etasje. Rommet for «vanntilførsel» er nr. 23. Her er anlegg for vanntilførsel til sprinkelanlegg og fabrikk. Nødvannsløsning.

Nedre og øvre del av anlegget, sett fra vest.

Tv. ny varmtvannsbereder satt inn i dette rommet. Sett mot nordvestre hjørne. Th. større løst inventar: En kuppellampe.

3.5.1.9 Gammel dusj

Den gamle dusjen og garderoben ble anlagt mot slutten av 40-tallet. Ved fredningstidspunktet er det to ribbede rom.

Større løst inventar

- To kuppellamper

Dusjgarderoben.

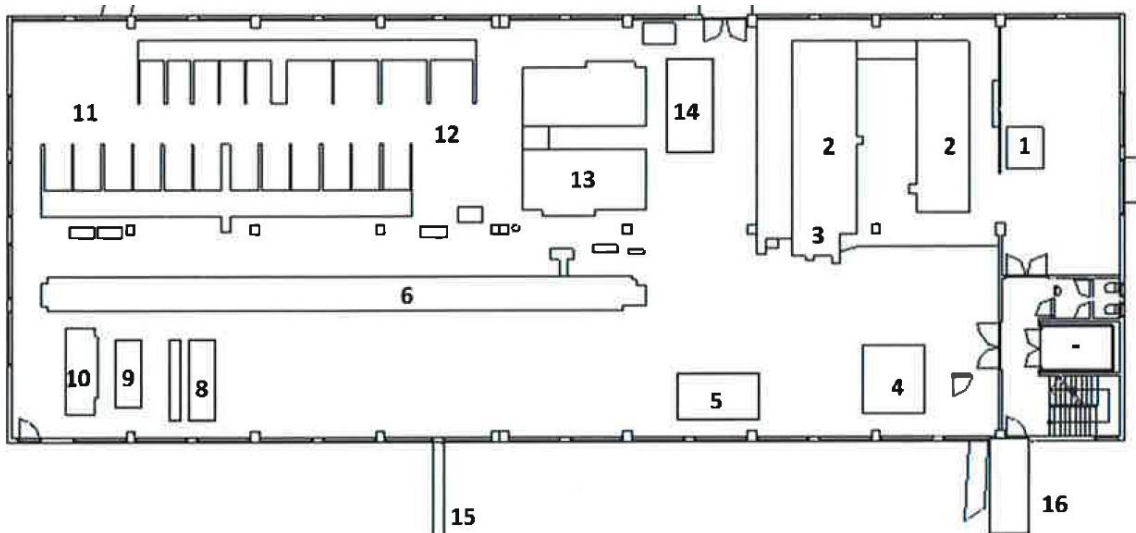
Større løst inventar, kuppellampe.

Den gamle dusjen fra slutten av 40-tallet.

3.5.2 Andre etasje

I andre etasje er det en gang, plyss, spinneri, et lite kontor og et «herretoalett». Gulv, vegger og tak er i betong. Etasjen inneholder de maskiner som er tegnet inn og nummerert på plantegningen under, samt opplistede navn som befinner seg under kapitlet om sinneriet. I den følgende fremstillingen av andre etasje i spinneribygget er det denne plantegningen med opplistede objekter som gjelder.

Gangen og plyssen befinner seg i etasjens østre del. Det er spinneri i størstedelen av etasjens vestre del. I spinneriets sørøstre hjørne er det et kontor, og i det sørvestre hjørne er det en utgangsdør til den utvendige vindeltrappa.

3.5.2.1 Gang

Gangen er forbundet med trapperommet som fører til første etasje og tredje etasje. I gangen er det tre dører. En dør fører til passasjen mellom spinneribygget og kontorbygget. Ved denne døra henger et stemplingsur og stemplingskort i beholdere på veggen. En annen dør går inn til plyssen. Denne er dobbel. I den ene døråpningen er det satt inn plexiglass slik at publikum kan titte inn. Det er også en dobbel tredør inn til spinneriet. I gang-området ble det i 2013 satt inn en ny heis i den gamle heissjakta.

Trapperom.

Større løst inventar

- Stemplingsur med to kortholdere
- En kuppellampe

To. trapp fra tredje etasje til andre. Th. døra fører til passasjen over til garnlageret i kontorbygget. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019.

Større løst inventar: Stemplingsur og to kortholdere.

Tv. Gangen sett mot plyssen og med døra inn til spinneriet til venstre. Større løst inventar: taklampe. Det er to av disse. Th. Døra til spinneriet. Foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015.

3.5.2.2 «Herretoalett»

I andre etasje er det et «herretoalett». I etasjen over er det toalett for kvinner.

Større løst inventar

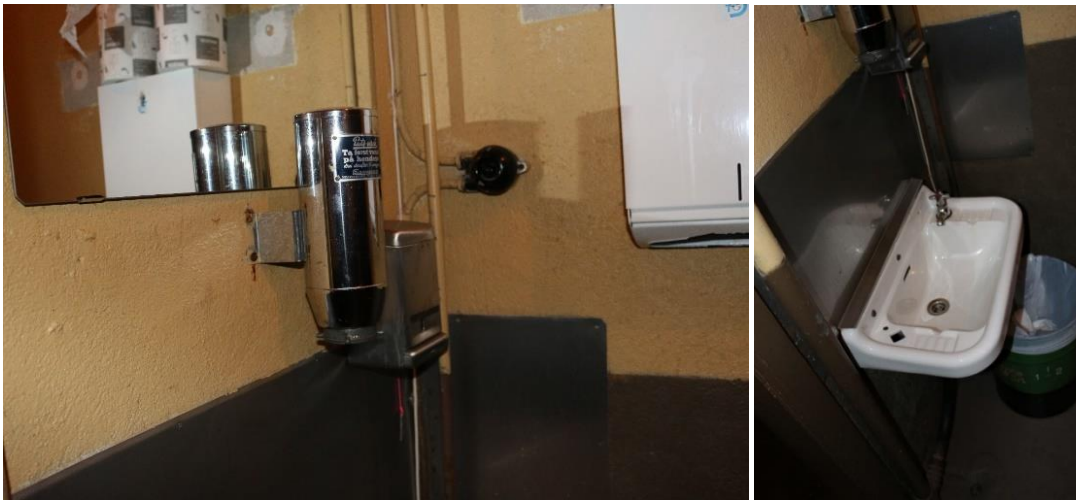
- En kuppellampe

Døra til herretoalettet. Sett fra vest. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes

Tv. det er to doer på herretoalettet. Th. større løst inventar: Taklampe med sokkel. Begge bildene sett fra nord/nordvest.

Speil, servant og såpedispenser på herretoalettet.

3.5.2.3 Plyss

I plyssen kom råulla inn før den ble sendt videre til kardeverket i spinneriet.

Bildet er tatt fra plyssen, gjennom plexiruta og inn mot gangen.

Fast inventar

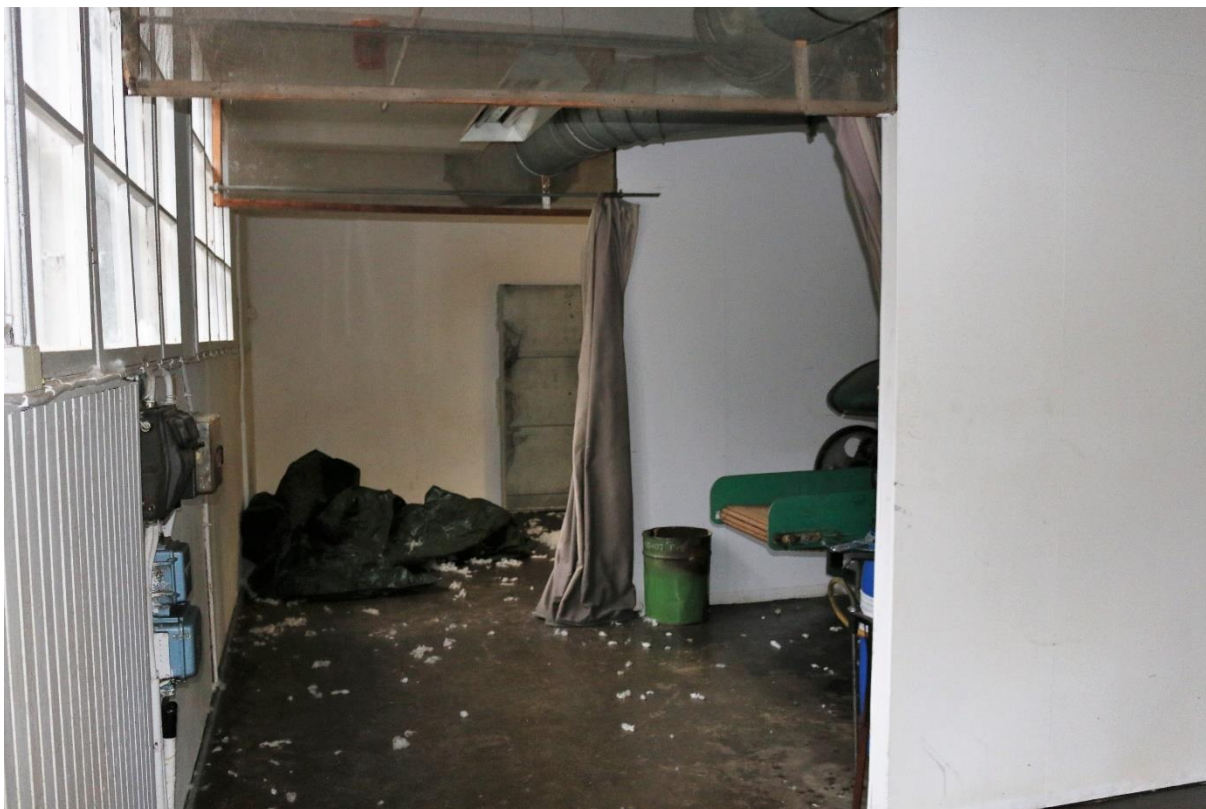
- Plyss, tysk fabrikat, Oscar Schimmel (1).

Tv. vestre vegg i plyssen. Th. plyssens nordre yttervegg.

Større løst inventar

- Tre lysarmaturer

Grønn maskin til høyre er 1. plyssen. Sett fra nordre yttervegg.

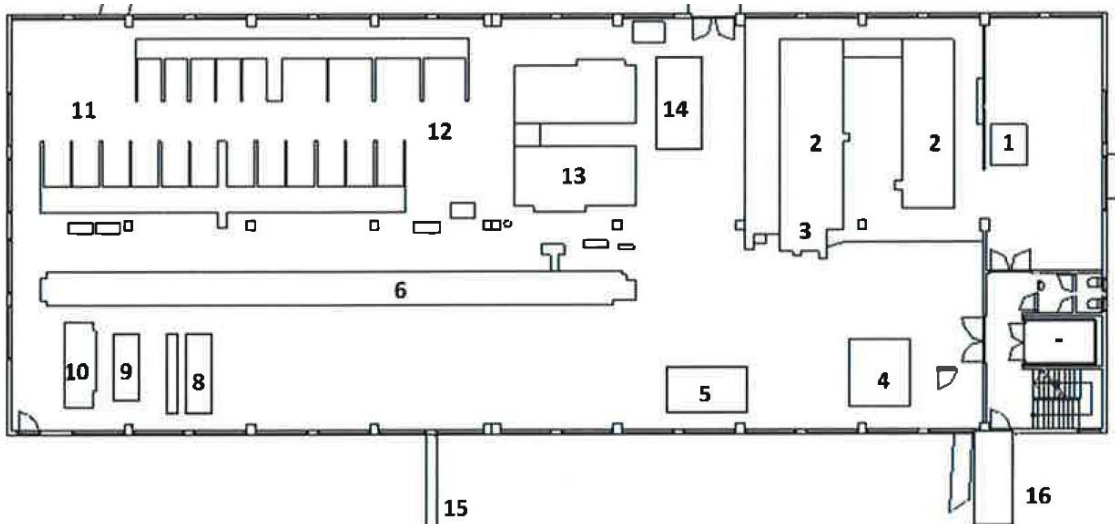

Maskin 1. plyss i «plyssen». Bak forhenget i bakgrunnen står 2. kardeverket i spinneriet. Foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015.

Bildet er tatt mot 2. kardeverket inne i spinneriet.

3.5.2.4 Spinneri

Nr. 1 befinner seg i plyssen. Øvrige maskiner er i spinneriet.

Maskinene i spinneriet er tilknyttet karding og spinning. I tillegg har fabrikkens gamle lastebil plass her, en Ford fra 1929 (14). Lastebilen er en museumsgjenstand og inngår ikke i fredningen.

Fast inventar

Objektene som er markert med grått i listen, inngår ikke i fredningen. Disse er innsamlede museumsobjekter.

1. Plyss, tysk fabrikat, Oscar Schimmel.
2. Kardeverk. Resultat av Marshallhjelpen etter 2. verdenskrig. Fra 1949.
3. Flordeler (del av kardeverket). Kjøpt i 1969 fra Belgia..
4. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Kardeverk
5. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Kardeverk (fått av Annemor Sundbø, fra Torridal Tweed)
6. Ringspinnemaskin kjøpt inn i 1969 fra Belgia. Houget Duesberg Bosson, Verviers.
7. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: T
8. Hespetre. Prince-Smith & Stells ltd
9. Konemaskin. Schweiter.
10. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Prøvespinnemaskin
11. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Selfaktor, tysk, 1886. Fra Volda
12. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Selfaktor, tysk, 1903. Fra Volda
13. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Kardeverk tilpassa selfaktorene
14. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Fabrikkens gamle lastebil. A-Ford fra 1929
15. Her ledes damp fra dampkjelen inn i spinneribygget
16. Overbygd gangbro mellom spinneribygninga og kontorbygning (inn til garnlageret)

Større løst inventar

- Sekstire armaturer, fire ulike typer, en del fra 1969

Fra plyssen går ulla til 2. kardeverket. Sett mot nordveggen. Kardeverket står på et podie i tre. Deler av maskinen har hjul og kan ruller frem og tilbake i stålbeslåtte slisser i tregulvet.

Den grønne maskinen er 3. flordeler som er en del av kardeverket. Flordeleren har hjul og kan trille frem og tilbake på skinner som er lagt oppå betongsokler. Soklene peker ut som to armer fra trepodiet. Større løst inventar: To forskjellige lysarmaturer.

Tv. vises litt av flordeleren og kardeverket, sett fra sørvest og th. sett mer i retning fra sør.

Maskinen i senter er 4. kardeverk. Dette er en innsamlet museumsgjenstand og inngår ikke i interiørfredningen. Dør i bakgrunn leder ut til gangen i byggets østre del. Større løst inventar: To ulike typer lysarmaturer.

Se bildetekst under.

En arbeidsbenk, taole med skiftenøkler og et skap ved østre vegg. Objektene står mellom døra ut til gangen og trepodiet. Sett mot nordøst.

Skap ved søndre vegg og hylle med maskindeler. Sett mot sør.

Ved siden av podiet for kardeverket står 14. lastebilen fra 1929. Dette er en museumsgjenstand og inngår ikke i fredningen. Den doble døra i nordre yttervegg leder til en rampe i betong utenfor.

I senter her står 6. ringspinnemaskin. I bakgrunnen vises 8. hespetre og 9. konemaskin. Vegg i bakgrunnen vender mot vest. Større løst inventar: Lysarmaturer.

Begge bildene viser detaljer av 6. ringspinnemaskin.

Baksiden av 6. ringspinnemaskinen, sett fra øst.

To. baksiden av 6. ringspinnemaskin. Th. en kontrolltavle.

Hylle med verktøy. Henger på vestre vegg, ringspinnemaskinen til venstre.

8. hespetre.

8. hespetre.

Dette er 9. konemaskin.

Spinneriet sett mot nordre vegg. I forgrunnen 13. kardeverk som er en museumsgjenstand.

Ved spinneriets nordre vegg, i forgrunnen 11. selfaktor som er en museumsgjenstand.

Maskinen i forgrunnen er nr. 12. Denne inngår ikke i fredningen.

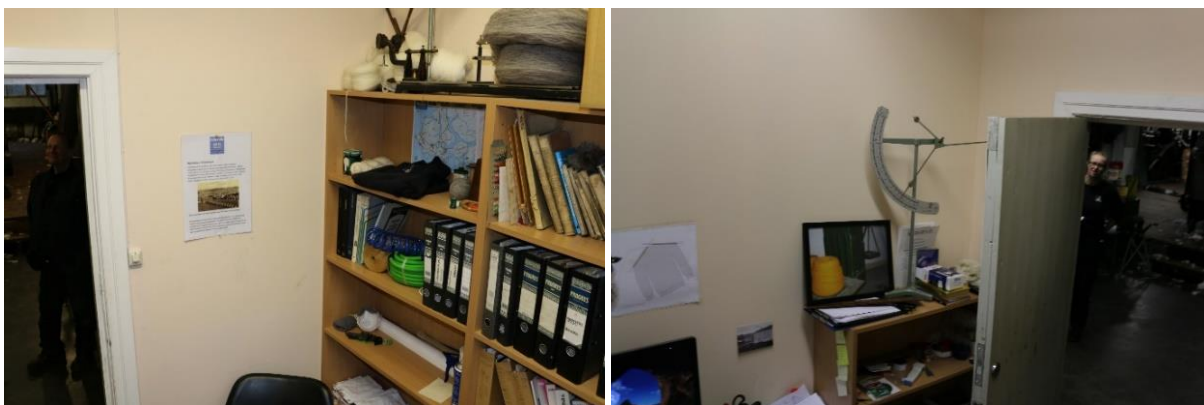
I forgrunnen 13. kardeverk som ikke inngår i fredningen.

3.5.2.5 Kontor

Kontoret er bygget opp med gipsvegger. Linoleum på gulvet.

Tv. kontoret sett fra spinneriet. Th. utsikt fra kontorvinduet mot mellombygg og transportsklia for ferdigøevde stoffer som forbindes mellom tredje etasje og nupperom i mellombygget.

Tv. kontoret sett fra sørvest og th. sett fra sørøst.

3.5.3 Tredje etasje

I tredje etasje i spinneribygget er det et spoleri og et veveri. I tillegg er det toalett, gang og trapperom (sørøstre hjørne). Tak gulv og vegger er i betong. Midtstilt i rommet og langsgående er det en lyssjakt som strekker seg i brorparten av byggets lengderetning (se eksteriør).

Veveriet ligger i byggets vestre del, mens spoleriet er i byggets østre del.

3.5.3.1 Gang

I gangen er det to dører, den ene går inn til «dametoalettet», den andre inn til spoleriet. Ved siden av trapperommet er det en heis. I gangen er det et stemplingsur som i etasjen under.

Trapperom opp til spoleriet og veveriet. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes

Større løst inventar

- Stemplingsur
- En hengende kuppellampe
- En fast kuppellampe

Tv. Gangen utenfor spoleriet. Th. Større løst inventar: Stemplingsur og hengende kuppellampe. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

Tv. Blå dør til venstre fører til spoleriet. Døra rett frem er avstengt. Større løst inventar: En fast kuppellampe. Th. dør til høye fører til «dametoalettet». Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

3.5.3.2 «Dametoalett»

Dametoalettet har inngang fra gangen. Døra er brun og har påmalt ordet «kvinner», motsvarende herretoalettet der det står «menn»

Dør inn til dametoalettet. Sett fra vest.

Større løst inventar

- En kuppellampe

Tv. vask. Th. større løst inventar: En kuppellampe.

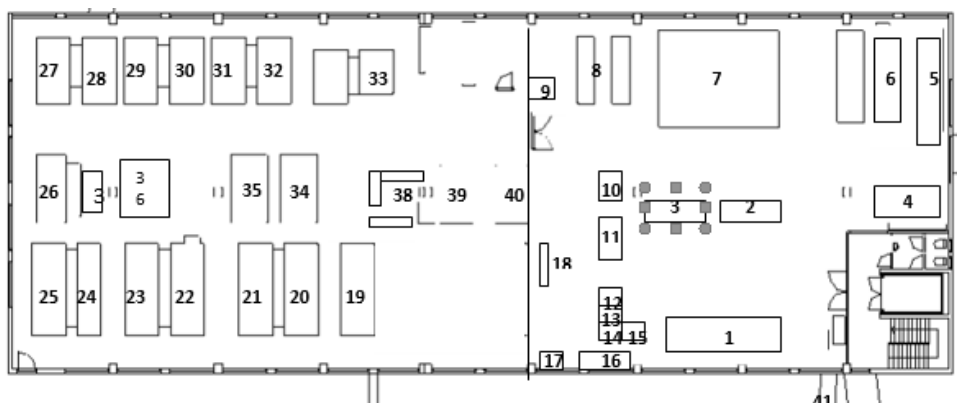
Det er to dør på «dametoiletet».

3.5.3.3 Spoleri

Dør fra gangen inn til spoleriet – og veveriet. Foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015.

Plantegningen viser en oversikt over de maskinene som befinner seg i spoleriet. Flere av maskinene er innsamlede museumsgjenstander. Disse inngår derfor ikke i interiørfredningen. Øvrige maskiner inngår i fast inventar om ikke annet er nevnt.

Spoleriet er i østre del av etasjen med dør ut til gangen.

Fast inventar

Objektene som er markert med grått i listen, inngår ikke i fredningen. Disse er innsamlede museumsobjekter.

1. Tvinnemaskin. Prince-Smith & Steels ltd. Fra 1960.
2. Innslagspolemaskin, 9 trespoler. Schweiter AG, Horgen-Zürich 344/47. Fra 1947.
3. Innslagspolemaskin, 12 spoler uten kjerne. Schweiter AG, Horgen-Zürich 323/50. Fra 1950.
4. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Rennemaskin til mindre renninger Gabriel Meyer Maschinenfabrik, Barmen
5. Krysspolemaskin (til spoler til rennehekk). Schweiter AG, Horgen-Zürich 421/46. Fra 1946
6. Rennehekker (ulike hekker til ulike typer spoler)
7. Rennebom. Whitley & sons ltd. Huddersfield, England. Ble kjøpt en rennemaskin herfra I 1946.
8. Stativ for rennebommer
9. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Snortvinner (kan lage snorer og tau på denne)
10. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Heklemaskin (rysj og snittrysj). Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
11. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Båndvevstoler (Saurer, Sveits). Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
12. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
13. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
14. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
15. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
16. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Snorvogner. Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
17. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Snorvogner. Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
18. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Spolerokker (til å lage innslagsspoler til for eksempel båndvevene). Fra Sommer & Zappfe Possementfabrikk, Oslo
41. Transportsklie for ferdigvevde stoffer. De sendes til nupperommet, 2. etasje i mellombygget, for kontroll.

Lyssjakt i spoleriet sett tv. nedenfra og th. ovenfra. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

Større løst inventar

- Tjue hengende armaturer
- Rennebom med alle større maskindeler (nr. 7 på plantegningen)
- Stativ for rennebommer (nr. 8. på plantegningen)

41. transportsklia til nupperommet utenfor vinduet i spoleriet. Ferdig vevde stoffer ble sendt gjennom her.

41. transportsklia sett innenifra.

Dobbel dør ut til gangen og trapperommet i tredje etasje. Døra lengst til venstre går også ut til gangen, men denne er avlåst. Større løst inventar: Hengende lysarmaturer. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvoarefabrik 2019

Detaljbilder av skap.

Hylle for maskindeler, den henger på østre vegg mot gangen.

Dette er 1. tvinnemaskin, sett fra øst.

Dette er den andre siden av 1. tvinnemaskinen.

Tvinnemaskinen fra øst.

Tv. 1. tvinnemaskinen sett fra vest. Th. til høyre i bildet vises litt av 2. innslagspolemaskin. I taket synes også noe av lyssjakta. Sett fra vest.

Den første maskinen med mann i arbeid er 2. innslagspolemaskinen, den neste er 3. innslagspolingsmaskin. Sett fra nord/nordøst.

Maskinene 2. og 3. innslagspolingsmaskin sett mot veveriet.

Lengst bak mot østre vegg står 5. krysspolemaskinen, foran den står 6. rennehekker.

Stativet er en del av 7. rennebom på plantegningen. Maskin 7. rennebommen er listet opp som større løst inventar.

Bildet viser hvordan tråd spoles. Maskinen er en del av 7. rennebommen. Større løst inventar. Foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015

Garn som spoles. Maskinen er en del av 7. rennebommen, oppført i listen over større løst inventar. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

Dette er en del av 7. rennebommen, sett fra sør/sørøst. Større løst inventar.

Tv. 7. rennebommen fotografert i 2015. Th. dette er 8. stativ for rennebommer, større løst inventar. Foto: Ulf Gustafsson, Riksantikvaren 2015

Nærbilde av stativ for rennebommer tatt i 2018, større løst inventar.

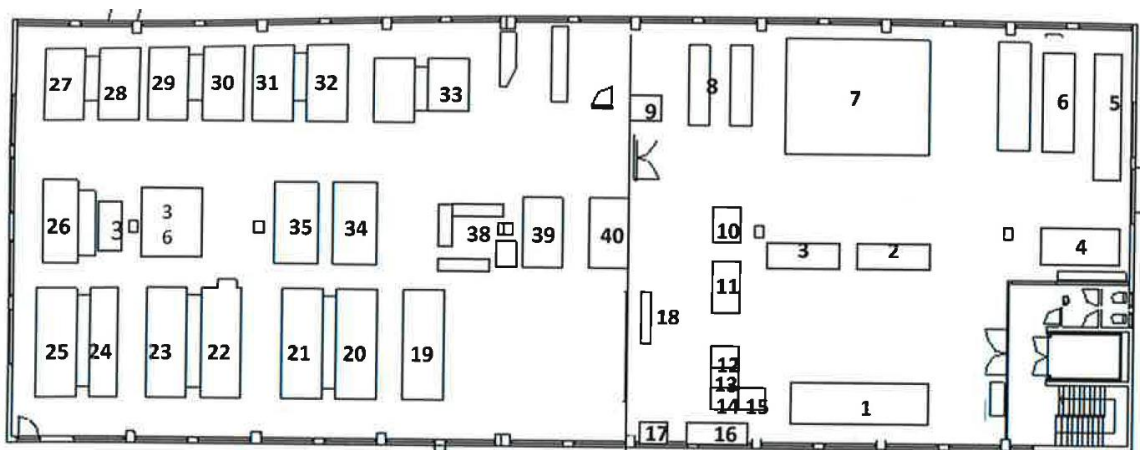
3.5.3.4 Veveri med kontor

I nordøstre hjørne av veveriet er det et kontor. Veggene er oppført i gips. Vest for kontoret (ligger i nordøstre hjørne av rommet, til høyre for nr. 33, se under) er det et åpent verksted.

Tidligere var det et vindu i kontorets vestre vegg, mot verkstedet og veveriet. Dette er blendet med en plate.

Veveriet sett mot spinneriet. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

Veveriet er i vestre del av etasjen. Det er en dobbel dør inn til veveriet i østre vegg. I rommets sørvestre hjørne er det en utgangsdør som leder til den utvendige vindeltrappa.

Fast inventar

Objektene som er markert med grått i listen, inngår ikke i fredningen. Disse er innsamlede museumsobjekter.

19. Rivoli Nebiolo Torino 14/4
20. Sächsische Webstuhlfabrik 191684. Ikke operativ for øyeblikket (har blitt plukket en del deler herfra)
21. Sächsische Webstuhlfabrik 183133. Kjøpt i 1936 (montert av tysk montør i februar 1937)
22. Sächsische Webstuhlfabrik 177536. Kjøpt i 1934
23. Sächsische Webstuhlfabrik 177535. Kjøpt i 1934
24. Rivoli Nebiolo Torino 14/4
25. Rivoli Nebiolo Torino 14/4
26. Schönherr 14/4. 11347. Kjøpt i 1952.
27. Sächsische Webstuhlfabrik 183132. Kjøpt i 1936 (montert av tysk montør i februar 1937)
28. Sächsische Webstuhlfabrik 196529
29. Rivoli Nebiolo Torino. Stabil fast rivoli. 13835
30. Sächsische Webstuhlfabrik 191685
31. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Sächsische Webstuhlfabrik 184687. Ikke operativ (delestol)
32. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Sächsische Webstuhlfabrik 184688. Ble kjøpt inn av Lårdal (Laurdal) Uldspinderi
33. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Skaftestol. Gave fra Røros Tweed. Brukes til veving av for eksempel ryebunner
34. Sächsische Webstuhlfabrik 191687. Jacquardtopp fra Oscar Schleicher 2/07 A/108
35. Sächsische Webstuhlfabrik 191686. Jacquardtopp fra Oscar Schleicher 2/07 A/107
36. Håndvevstol, Jacquard. Julius Koch, København – Ble hentet inn til museet i 1997.
37. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Frynsemaskin. Fått fra Mandal Veveri i år 2000
38. Diverse maskiner til reparasjon og laging av Jacquardkort
Kortslagingsmaskinen (klaviatur): Grosse Webereimaschinen. Maskinnr. K 659. Co-Nr: 11829
Symaskinen: Liebscher & Sonn Maschinenfabrik. Gross-Schönau
Kopimaskinen. Veb Webstuhlbau Karl-Marx-Stadt. Nr. 41310. År: 1954.
39. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Etikett-båndvevstol fra AS Cebelle Trengereid, Bergen. Brukes til veving av flagg, etiketter etc. Theob. Vaupel Bandwebstuhlfabrik. Barmen-Wichl
40. Museumsgjenstand, inngår ikke i interiørfredningen: Båndvevstol fra AS Cebelle Trengereid, Bergen. Brukes til veving av kante- og bendelbånd. Jacob Müller, Frick (Sveits)

Større løst inventar

- Seksten hengende lysarmaturer
- Arbeidsbenk
- Boremaskin

Tv. veveriet sett mot kontoret i nordøstre hjørne. Th. veverimesterens kontor. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

Interiør, veverimesterens kontor. Sjølingstad mener kontoret ble bygget da spinneribygget ble oppført. På veggen ut mot det lille verkstedet og veveriet, er det et vindu, bilde til høyre. Dette er blendet. Ansatte ved museet mener vinduet ble blendet før fabrikkene ble nedlagt. Bildet tv. to reoler med arkivskuffer i metall og en mindre arkivreol i metall. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

Tv. Sett mot nordøstre hjørne. Større løst inventar: lysarmatur. Foto: Nils Olai Romsvik-Mannes, Sjølingstad Uldvoarefabrik 2019

Verkstedet. Vindu inn mot kontoret i bakkant er blendet. Større løst inventar: Arbeidsbenk og boremaskin.

Arbeidsplass for reparasjoner.

Skaftestol sett mot verkstedet, denne har nummer 33. på plantegningen. Den er en museumsgjenstand og inngår ikke i interiørfredningen.

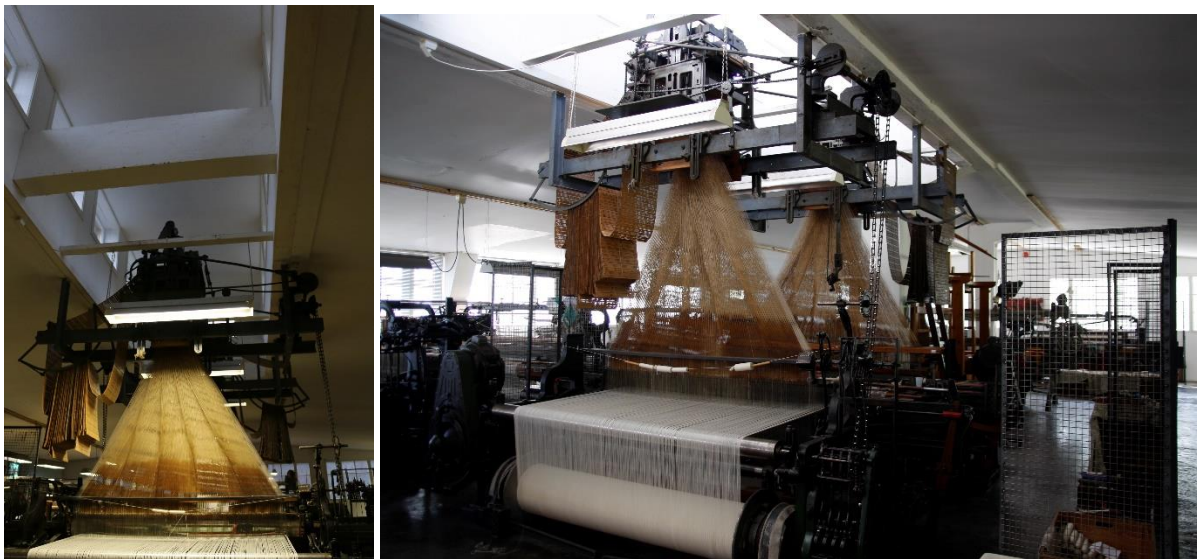
Maskinen i forgrunnen er vevstol nr. 31 og 32. på plantegningen. Denne inngår ikke i fredningen. Vindusrekke i nordre yttervegg.

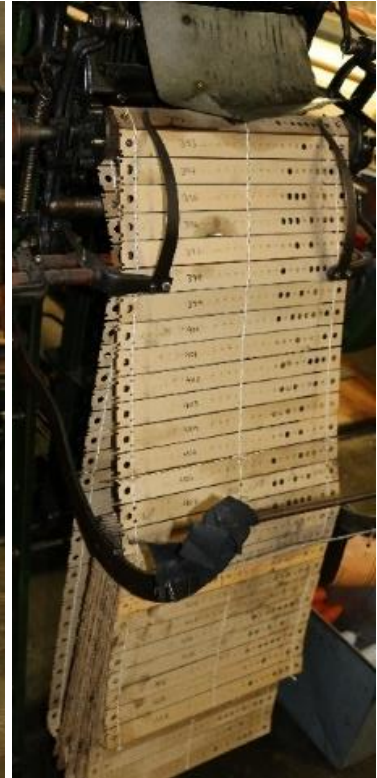
Maskin nummer to og tre her ved nordre yttervegg er vevstolene 30. og 29. på plantegningen.

Vevstolene her er nummer 27 og 28 på plantegningen.

Vevstol under den langsgående lyssjakt i veveriet. Stolen er nummer 34 og 35. Sächsische Webstuhlfabrik på plantegningen.

Nærmest søylen nummer 38. diverse maskiner på plantegningen. Bak den er det nummer 34 og 35. Sächsische Webstuhlfabrik. Th. detalj hullkort fra maskin 34.

Det er tre rekker med øvestoler: mot nordlig vegg, i senter under lyssjakt og langs sørlige vegg. Bakre gavlsvegg vender mot vest. Under lyssjakt står øvestolene 34 og 35. Større løst inventar: Hengende lysarmaturer.

Maskinen er nummer 36, håndvevestol på plantegningen. Ble hentet inn til Sjølingstad i 1997.

Vevstolen står lengst mot vest i midtre rekke. Den har nummer 26. Schönherr på plantegningen.

Dette er vevstol nummer 19. Rivoli nebiolo Torino på plantegningen. Større løst inventar: Hengende lysarmaturer.

Rekken med vevstoler nærmest vindu mot sør er fra venstre: 19. Rivoli nebiolo Torino, 20. og 21. Sächsische Webstuhlfabrik på plantegningen.

Dette er 22. Sächsische Webstuhlfabrik på plantegningen.

I forgrunnen vevstol nummer 23. Sächsische Webstuhlfabrik på plantegningen.

Dette er vevstolen 24. Sächsische Webstuhlfabrik på plantegningen.

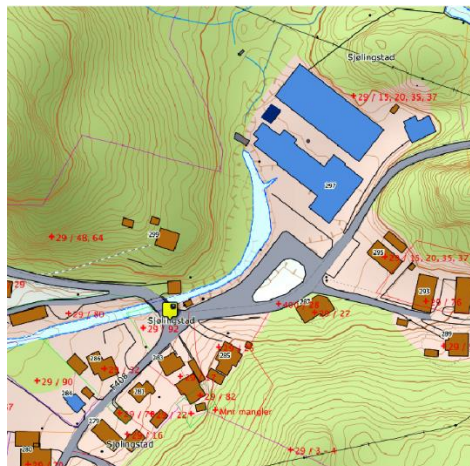
Dette er vevstolen nummer 25. Rivoli Nebiolo på plantegningen, i bakgrunnen vises døra til den utvendige vindeltrappa mot sør.

I forgrunnen vevstol nummer 25. på plantegningen. Sett mot spoleriet.

3.6 Kjelebygg 1979 - eksteriør

Askeladden ID 241331-4

Kjelebygg, gnr./bnr. 29/15 og koordinat 6461787N og 51558Ø.

Bygningen er oppført som kjelebygg og har fortsatt den samme funksjonen. Bygget er om lag 35 kvm og er oppført i lecablokker. Taket er i betong og tekket med shingel. Ved fredningstidspunktet er det en del sprekkdannelse i lecablokkene/pussen, særlig på vestre vegg. Det ble lagt nytt tak i 2008.

Østre vegg har to vinduer og en dør i stål. Nordre vegg har ett vindu. Søndre vegg har en dør i stål, ventilasjonsrist over døren og en pipe i stål som er forbundet med fyrkjelen. Pipa hviler på et betongfundament.

Vestre vegg av kjelebygg.

Tv. søndre vegg av kjelebygg med dør og pipe. Th. i 2008 ble det lagt ny shingel på taket.

Den røde kassen inn mot kjelehuset inneholder damprør fra kjelen til alle bygg. Det ligger også en strømkabel til kjelen på utsiden.

3.7 Kjelebygg 1979 - interiør

Kjele og matevannstank.

Gulv, tak og vegger i betong.

Fast inventar

- Fyrkjele med matevannstank og øvrig infrastruktur

Større løst inventar

- Ett lysarmatur

Tv. større løst inventar: Lysarmatur. Th. kjelen.

3.8 Utelamper: spinneribygget og kjelebygg

Større løst inventar

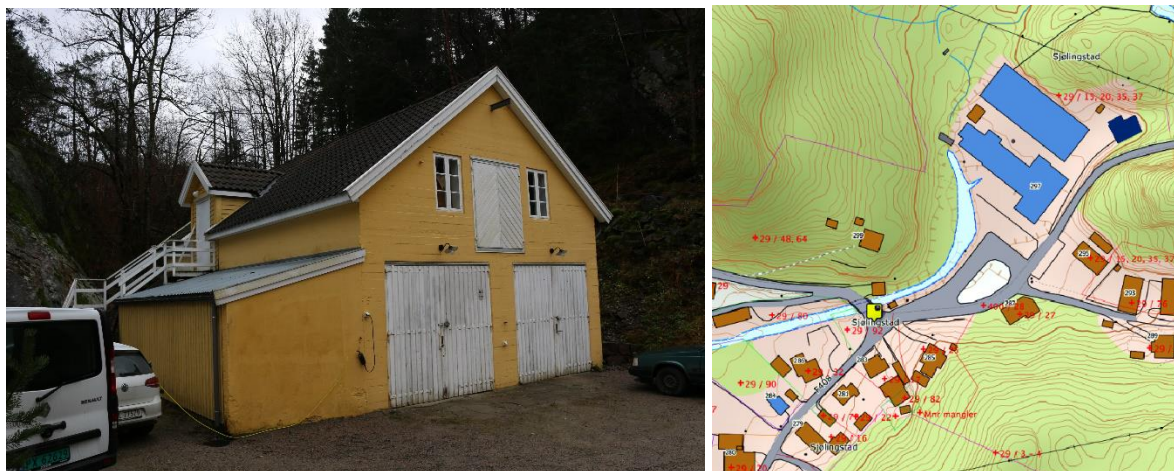
- Smijernslampe over porten til spinneribygget, østre vegg
- Smijernslampe over døra under passasjen mellom spinneribygget og kontorbygget
- En kuppellampe over døra til kjelebygg

Større løst inventar, eksteriør: Smijernslampe over port, smijernslampe over dør under passasje mellom spinneribygget og kontorbygget, kuppellampe over dør til kjelebygg.

3.9 Garasje 1946

Askeladden ID 241331-5

Garasje fra 1946, gnr./bnr. 29/15 og bygningsnummer 169433275. Gavloevgen er sørvestre vegg.

Bygget er oppført som garasje. Et påbygg mot vest (nordvest) til garasjen ble ullager. På 1990-tallet ble garasjen omgjort til et verksted for en gjørtler og i 2013 til snekkerverksted. Ullageret i tilbygget er ved fredningstidspunktet fryserom. Garasjens andre etasje har ingen særskilt funksjon.

Garasjen er 90 kvm. Hovedbygget har loft og saltak med betongstein. Tilbygget har en etasje og pulttak med bølgeblekk. Bygget er oppført i betong.

Sørvestre vegg har to doble treporter i første etasje, og en mindre dobbel port sentrert i andre. Over øvre port er det en stålbjelke, og på hver side et to-rams vindu med tre glass i hver ramme. Sørøstre vegg har to tre-rams vinduer i første etasje med to ruter i hver ramme. Nordøstre vegg har to trerams vinduer med to glass, ett i første etasje, ved siden av et utbygg for varmepumpe, og ett i andre etasje. På veggen mot nordvest er tilbygget og en trapp opp til et utvendig inngangsparti til loftet, oppført i 1988. Inngangspartiet er et utspring med møne, og har en dør i tre.

Tv. nordøstre og sørøstre vegg. Th. nordvestre vegg.

3.10 Rørgate opp til inntaksdam

Askeladden ID 241331-8

Rørgate opp til inntaksdam, gnr./bnr. 29/15 og koordinat 6461836N og 51617Ø.

Rørgaten er 73,5 meter og fører vann til turbinen. Opprinnelig var det et vannhjul i Stuvvann. Da den nye Romedalsveien ble anlagt i 1913, ble samtidig en ny dam og en rørgate i tre oppført. Rørgata ledet til en splitter ny turbin inne i spinneribygget. I 1979 ble rørene skiftet ut til plast, og svillene ble erstattet med betongfundamenter. Mellom betongfundamentet og røret ligger det fortsatt tresviller. De opprinnelige rørene var på en meter i diameter, mens de nye rørene fra 1979 er på 90 cm i diameter. Inntaksstedet er omtrent det samme inne i fabrikk. Inn mot turbinen, inne i fabrikk, var røret i klinket stål. Røret ligger skjult. På grunn av lekkasjer over tid rustet det i stykker. I 2012 ble dette røret erstattet med et plastrør på sju meter. Det er usikkert hvordan brannen i spinneribygget i 1945 rammet turbinen.

Rørgaten er i god stand. I 2017 fikk rørgata nye betongfundamenter og båndene fra 1979 ble sandblåst og lakkert.

Tv. rørgata løper ned mot spinneribygget fra nord.

Tv. rørgata løper opp mot dammen, sett fra spinneribygget. Th. rørgata sett fra dammen ved stuvoannet. Foto: Ulf Gustavsson, Riksantikvaren 2015.

Rørgata ved Stuvoandammen, sett fra nord. Foto: Ulf Gustavsson, Riksantikvaren 2015.

Rørgata sett fra vest. Foto: Ulf Gustavsson, Riksantikvaren 2015.

Tv. bildet er fra 2015 og viser svill, betongfundament og bånd før utskifting. Foto: Ulf Gustavsson, Riksantikvaren 2015. Th. viser detalj av støpt såle og bånd etter istandsetting.

Vannet renner ut mot Sjølingstadbekken igjen etter omveien gjennom rørgata og turbinen.

3.11 Våningen 1894

Askeladden ID 241331-3

Våningen, gnr./bnr. 29/15 og bygningsnummer 169433410.

Våningen ble oppført som arbeiderbolig for tilreisende, kvinnelige arbeidere. I 1900 bodde det 25 kvinner her og det var trangt om plassen. I en periode fantes det også en mesterleilighet i huset. Her bodde vev- og spinnerimester med familien. Beboerne hadde egen kjøkkenhage utenfor boligen. Huset står tomt i dag, men museet planlegger å istandsette Våningen til visning av arbeiderboliger fra visse tidsrom.

Våningen er en trebygning med to etasjer, loft og jordkjeller. Fundament i naturstein, liggende panel, saltak med teglstein. Huset har to piper og etasjeskiller i tre. Trappehuset ble revet på 1990-tallet.

Tv. på nordre vegg er det tydelige spor etter trappehuset som er revet. Th. Gavlsvegg mot vest og fasade mot sør.

I første og andre etasje mot sør har bygget åtte pluss åtte to-rams vinduer i tre med tre ruter i hver ramme. Kjelleren har ett lite to-rams vindu med to ruter i hver ramme. Vestveggen har to to-rams trevinduer i første og andre etasje med tre ruter i hver ramme, og et tilsvarende vindu på loftet. I tillegg er det en tredør inn til jordkjelleren. Østveggen har tilsvarende vinduer. Nordveggen bærer sterkt preg av at trappehuset er fjernet. Trappehuset sto sentrert mot midten av fasaden. Fasaden har fire døråpninger, to i hver etasje. Disse er ved fredningstidspunktet lukket med provisoriske dører. Der trappehuset har stått, er det et fundament i mur og en murtrapp. Veggen har fire vinduer tilsvarende de andre vinduene på huset. To i hver etasje. De er plassert tett inn mot dørene.

Østre gavlsvegg.

Nordveggen. Det blå huset i bakgrunnen er den tidligere funksjonærboligen som ikke inngår i omfanget. Bak denne boligen ligger det gamle skolehuset. I forkant av bygget ses pågående arbeider med rekonstruksjon av Våningens uthus.

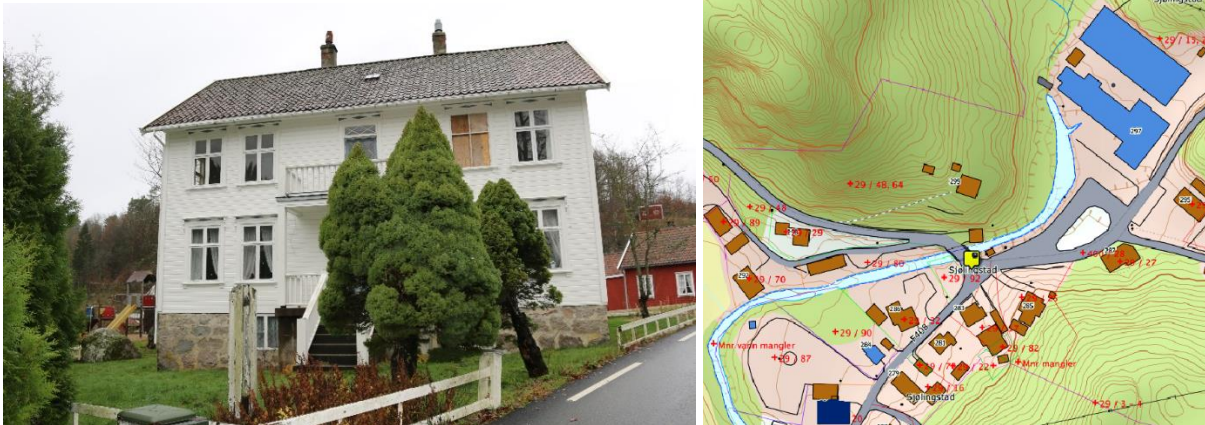
Hele bygget, både eksteriør og interiør, er i dårlig stand ved fredningstidspunktet, og har stort behov for istandsetting.

Muren til Våningens uthus kollapset i 2016. Med midler fra Riksantikvaren og UNI sto en rekonstruksjon ferdig i desember 2018. Uthuset inngår som en del av § 19-fredningen. Foto: Sjølingstad Uldvarefabrik 2019

3.12 Disponentbolig 1907, Skoglund

Askeladden ID 241331-6

Disponentbolig Skoglund, gnr./bnr. 29/20, bygningsnummer 169433690.

Bygningen ble brukt som bolig for disponenten. I perioder ble andre etasje benyttet som funksjonær bolig. Huset ble senere delt inn i flere leiligheter. På den tiden ble trappehuset satt opp. Ved fredningstidspunktet er boligen delt inn i to leiligheter.

Disponentboligen, gaolssvegg mot øst og vegg mot nord med trappehus.

Bygningen har to etasjer samt loft og kjeller. Grunnflaten er på 118 kvm. Grunnmuren er oppført i murt stein og har en tykkelse på om lag 60 cm. Bygget er reist i tre og har liggende panel. Saltak tekket med teglstein. Bygningen har to pipeløp.

Midtstilt på bygningens nordvegg er det et trappehus over to etasjer. Det er oppført i tre med liggende panel. Det har saltak med teglstein og ett vindu på østveggen i første etasje og ett vindu på nordveggen i andre. Trappehuset ligger vegg i vegg med garasjen.

Midtsentrert på sørveggen er det et verandatilbygg over to etasjer. Fra verandaen i første etasje er det en trapp ned til hagen.

Veranda på søndre vegg.

Alle byggets vinduer er originale, og brorparten av vinduene er to-rams med fire glass i hver ramme. Gavlsvegg mot øst har seks vinduer. To vinduer i hver etasje. Gavlsvegg mot vest har tilsvarende antall og fordeling på etasjer.

Gavlsvegg mot vest.

Nordveggen har, foruten det midtstilte trappehuset, åtte vinduer fordelt på de to hovedetasjene, fire på hver side av trappehuset. På vestsiden av trappehuset er det en kjellerdør. Den har en ytre portlignende, malt dobbeltdør. Innenfor der, i flukt med grunnmurens indre vegg, er det en profilert dobbeltdør med et vindu i hvert dørblad.

Ytre portlignende dør til kjeller vest for trapphuset.

Indre dobbeltdør til kjeller, sett fra kjellerrommet.

Sørveggen har åtte vinduer i første og andre etasje og en dobbel verandadør i første og en enkel i andre. Døren i første etasje har vinduer med innfelte ruter i diagonalform i hvert dørblad. Over dørene ligger et avlangt vindu – en ekssprosse – med det samme diagonale rutemønsteret. Døren i andre etasje har også vindu med de samme innfelte rutene. Over døren ligger også her en ekssprosse med tilsvarende diagonal ruteform. Kjelleren har to vinduer, begge to-rams med to ruter, og de befinner seg på hver sin side av verandautspringet. På hver side av takflatene mot nord og sør er det et lite takvindu med fire ruter.

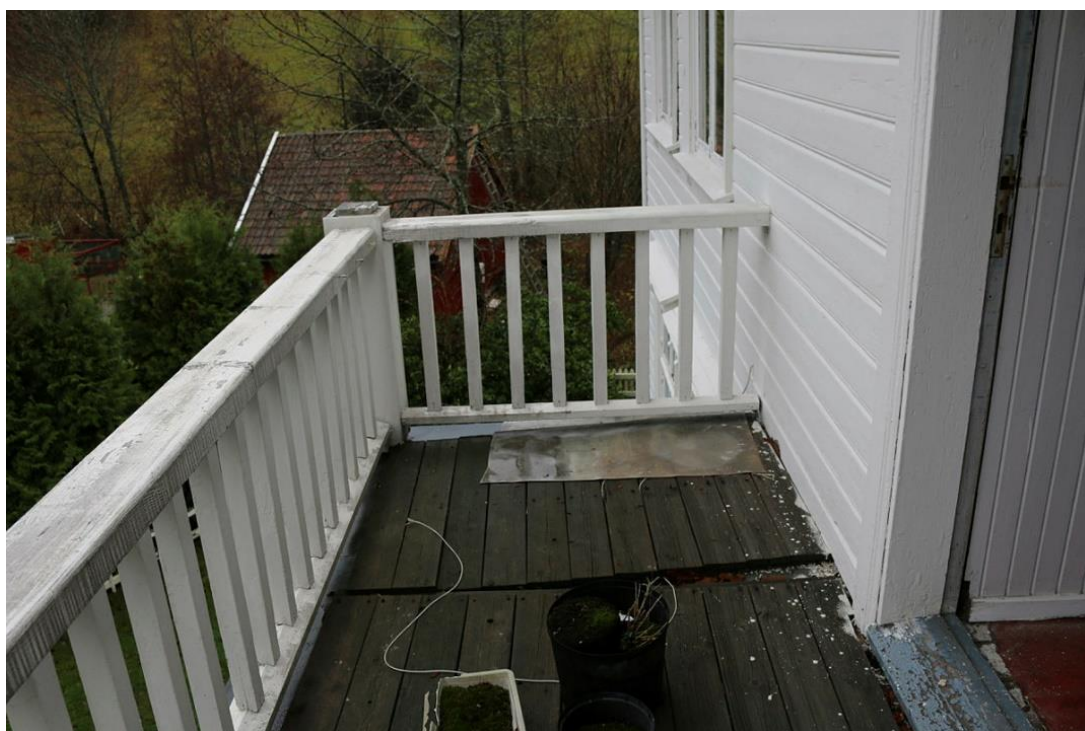
Hele bygget ble malt med linoljemaling i 2015.

Sørveggen med veranda.

Tv. Dobbeltdør til veranda på sørlig vegg i første etasje, sett innenifra. Th. verandadør i andre etasje, sett utenifra.

Veranda i annen etasje, sett fra øst.

3.13 Garasje til disponentbolig

Askeladden ID 241331-7

Disponentgarasje, gnr./bnr. 29/20, bygningsnummer 169433682.

Garasjen har ingen sikker datering. Den ble bygget som garasje til disponentboligen. Ved fredningstidspunktet fungerer den som lager.

Garasjen har en grunnflate på 62 kvm og er bygget på en såle i betong. Reisverk i tre med liggende panel. Den har saltak tekket med teglstein.

Garasjeporten er på gavlvegg mot øst. Den er dobbel og med skråstilt panel i fiskebeinsmønster, tilsvarende flere av portene på fabrikkanlegget. Ved siden av porten er det en dør. Nordveggen har to høye og smale vinduer med to ganger tre glass. Gavlsveggen mot vest har også to vinduer. Disse har tre glass over hverandre. Sørveggen har ett vindu med to ganger to glass. Ved siden av vinduet er det en dør. På sørveggen forbindes garasjen med trappehuset. Garasjen ble malt med linoljemaling i 2015.

Nordre og gavlsvegg mot vest.

Gavlveggen mot vest og vegg mot sør.

Gavlveggen mot vest og vegg mot sør.

3.14 Bussgarasje

Askeladden ID 241331-12

Bussgarasjen, gnr./bnr. 29/80, bygningsnummer 169433305.

Bussruten i Sjølingstad kom i gang i 1928 som et privat og lokalt initiativ. Det var én buss og én sjåfør. Det sies at «ullkjerringene» - de som solgte eller byttet inn ullplagg til fabrikken i forbindelse med sjoddivirksomheten - kom med bussen hver onsdag kl. 12.00 og dro igjen klokka 15.00.

Bussgarasjen er oppført i tre med stående panel. Den har saltak tekket med teglstein. Ned mot elva, mot sør, hviler bygget på steinsøyler og steinmur. Vestre del av garasjen har tregulv, mens den østlige har støpt betonggulv. Panelveggen mot nord går ned i grunnen. Dette begrunnes med at veien som går forbi har blitt høyere. Fra vegg til vegg på østre gavlvegg er garasjeporten. Den er dobbel og med skråstilt panel. Ved mønet over garasjeporten er det liggende panel. Østveggen er rød malt, mens de øvrige veggene er grålig værbitte. Sørveggen har fire to-rams vinduer med to ruter i hver ramme. Nordveggen har en dør.

Bussgarasjen med østre gavlvegg og vegg mot sør.

Garasjen var opprinnelig ikke en del av Sjølingstad Uldvarefabrik, den ble først innlemmet i anlegget etter at det ble museum. Garasjen representerer den betydningen fabrikkkanlegget hadde for etableringen av Sjølingstad som et tettsted.

Bussgarasjens vegg mot sør.

Bussgarasjen med vestre gavlvegg og vegg mot nord.

4 Historie

På 1500-tallet var det ett gårdsbruk på Sjølingstad. Gjennom århundrene ble gården stykket opp og i 1890 hadde den ene gården blitt til seks bruk. Sjølingstad var likevel et grisevrent strøk med dårlig veiforbindelse til resten av verden. Dette var før haugianeren August Hoven fattet interesse for plassen.

August Hoven var født i 1852 på Hoven i Halse, i Mandal. Han utdannet seg til lærer og jobbet en del år i skolen. Tuberkulose satte imidlertid en stopper for lærergjerningen. Som en god haugianer hadde Hoven stor tro på det daglige livs gjøremål og dyrket evnen til å arbeide hardt og målrettet. Han ville bygge, skape arbeidsplasser og få kapital til å yngle. I 1885 startet Hoven en liten Sjøddifabrikk på gården Pladsene i mandalstraktene, men dårlig vannfall fikk han til å gi opp den bedriften.

I 1890 kjøpte Hoven eiendommen Fredli i Sjølingstad. Bruket hadde fallrett i Stuvvannet. Der satte han opp fabrikk som fikk navnet *Fredli Shoddifabrik*. Men Hoven ville mer og tenkte større. Han ønsket å anlegge en tidsmessig og moderne ullvarefabrikk. En forutsetning var vann og vannkraft til produksjonen. Kilden ble Sjølingstadbekken med dammer i Stuvvannet, Ommundsvannet og Møglandsvannet. For å stable tilstrekkelig med kapital på beina, gikk han til kjøpmenn i Mandal og bøndene på stedet. 15. september 1893 ble det holdt konstituerende generalforsamling og fabrikk fikk navnet *Sjølingstad Ullvarefabriks aktieselskap*. I månedene etter konstitueringen var det en krevende øvelse for Hoven å samle tilstrekkelig kapital til å bygge denne moderne ullvarefabrikken, men han fikk det til. I september 1894 var fabrikk i gang. Navnet ble *Sjølingstad Ullvarefabrik AS*.

Den første fabrikkbygningen avbildet i 1895. Foto: Lindesnes Bygdemuseum/agderbilder.no

4.1 Fremveksten av en tekstilindustri i Norge

Da August Hoven fikk stablet en ullvarefabrikk på beina i Sjølingstad var det ingen spesielt stor risiko forbundet med det. Tekstilindustrien i Norge var vel etablert, og med en stadig økende befolkning ansatt i sekundær- og tertiærnæringer, var det også et marked for avsetning av varene. Det fantes et markedssug.

Det var nettopp markedet som sviktet i tekstilindustriens spede barndom. Fra slutten av 1600-tallet og utover på 1700-tallet fantes det en vilje til å industrialisere tekstilproduksjonen i Danmark-Norge. Ikke mekanisk, men gjennom et linjebasert spesialiseringshåndverk med flere arbeidere involvert - halvfabrikata. Den store pådriveren i denne tidlige industrialiseringen var staten. Målet var større rikdom til riket. Dette var en tid dominert av merkantilisme, monopoler og privilegier, men det hjalp ikke stort for omsetningen. Utfordringen for denne industrien i Norge var et sviktende marked, for her hadde brorparten av befolkningen naturalhushold.

Mot slutten av 1700-tallet skjedde det et økonomisk taktskifte i Europa. Merkantilismen ble erstattet av frihandelsvennlige idéer der Adam Smith (1723-1790) og hans verk *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* fra 1776 fikk overmåte stor betydning. Et vesentlig prinsipp var at internasjonal handel ikke skulle hemmes ved importforbud eller høye tollsatser. Varer skulle produseres på de mest hensiktsmessige steder og på den billigste mulige måte. Det var den fullstendige handelsfrihet som gjaldt: Næringsfrihet, kontraktsfrihet og fri konkurranse. Danmark-Norge fikk en ny tollov i 1797 inspirert av disse tankene. Imidlertid gjorde den seg først ordentlig gjeldene etter 1814 på grunn av opprustningen i forbindelse med Napoleonskrigen.

Siste del av 1700-tallet er tiden da industrien i England mekaniseres. Avgjørende oppfinnelser er Spinning Jenny (1764) og James Watts dampmaskin (1776). Dampmaskinen gjorde det mulig å anlegge en industri der det var mest hensiktsmessig, som for eksempel nær råstoffkilden eller nær en havn. Norge kom aldri med i denne første fase av mekanisk industrialisering med unntak av et par tekstilbedrifter: Halden Bomuldsinderi & Væveri i Halden, etablert i 1815 og Drammen Bomuldspinneri, senere Solberg Spinderi, i nedre Eiker, etablert i 1818. En vesentlig årsak var Englands restriksjoner for eksport av maskiner og teknologi. De ønsket ikke å undergrave sitt eget marked for ferdigvarer. Men da den engelske maskinindustri fikk vanskeligheter i 1830-årene, opphevet de etter hvert forbudet mot maskineksport. Det skjedde i 1842.

Dette var en av grunnene til oppblomstringen av norsk mekanisk industri som vi ser fra midten av 1840-tallet. Det ble mulig å importere teknologi fra England. For tekstilindustrien kom det også inn et annet momentum på denne tiden; en ny tollov. Tolloven av 1842 gikk i en mer frihandelsvennlig retning som gavnet produksjon. Intet råstoff måtte belegges med en høyere toll enn ti prosent av verdien. Det ble altså billigere å importere bomull som råvare enn ferdige bomullsprodukter. Langs elvene i by og bygd ble det gjennom årene anlagt en rekke nye anlegg innen tekstilindustri. Langs Akerselva i Christiania, ved Tistedalselva i Halden, Milestemma i Salhus.

En vesentlig forskjell mellom denne maskinelle industrialiseringen og den tidligere håndverksmessige industrialiseringen på 16- og 1700-tallet, var markedet. Gjennom tiden frem mot midten av 1800-tallet tok stadig flere arbeid innen sekundær- og tertiærnæringer. Med dager opptatt med lønnsarbeid, fantes det minimalt med tid til å produsere klær og huskeråd til eget bruk. Det ble isteden kjøpt som varer i butikker som utover århundret fikk

bedre og bedre utvalg. Det varet voksende behov for vareproduksjon. Langsomt fikk naturalhusholdet mindre plass i Norge. Varekonsum ble regelen, og som en gjensidig voksende symbiose mellom produksjon og konsum, skjedde det en eksplosjonsartet vekst i norsk industri etter 1905. Omkring 1850 var det noen hundre sysselsatte i tekstilindustrien i Norge, på den tiden August Hoven grunnla Sjølingstad Uldvarefabrik var det om lag 8.000. Etter annen verdenskrig hadde denne industrien nærmere 57.000 sysselsatte.

4.2 Sjølingstad Uldvarefabrik

I 1894 sto den første fabrikkbygningen oppført og klar til bruk på Sjølingstad. Samtidig med fabrikkens ble det bygget en to-etasjers bolig for «fabrikk-jentene», den såkalte Våningen. Den var en forutsetning for i det hele tatt å få tilstrekkelig arbeidskraft til dette avsidesliggende stedet. Ganske snart, i 1896, fikk fabrikkens sin egen skole for de ansattes barn, og bygda fikk butikk, postkontor og bedre veiforbindelse mot områdene omkring. Det ble også bygget funksjonærboliger i regi av fabrikkens og boliger i privat regi. Andre bedrifter etablerte seg også på stedet. Blant annet en treskofabrikk og en mølle. Mot slutten av 20-tallet fikk Sjølingstad sin egen drosje, og like etter sin egen bussrute. På få år ble Sjølingstad et tettsted med et rikt folkeliv.

Våningen og fabrikkens på tidlig 1900-tall. I 1899 ble det bygget en ny etasje på fabrikkbygningen. Foto: Vestagdermuseet.

Maskinparken i det første fabrikklokalet bestod av en spinnemaskin med tilhørende kardemaskiner, tre vevestoler og en del appreturmaskiner. Fra start ble det installert telefon og elektrisk belysning. Det sies at mange valfartet til fabrikkens bare for å se dette fantastiske lysfenomenet.

Skolebilde fra Sjølingstad i 1924. Foto: Lindesnes Bygdemuseum/agderbilder.no

I forgrunnen er den nye treskofabrikken satt opp i 1924 etter at den gamle brant i 1923. Til høyre bak fabrikken, ligger bussgarasjen ved Sjølingstadbekken. Foto: Lindesnes Bygdemuseum/agderbilder.no

4.2.1 Fabrikken vokser

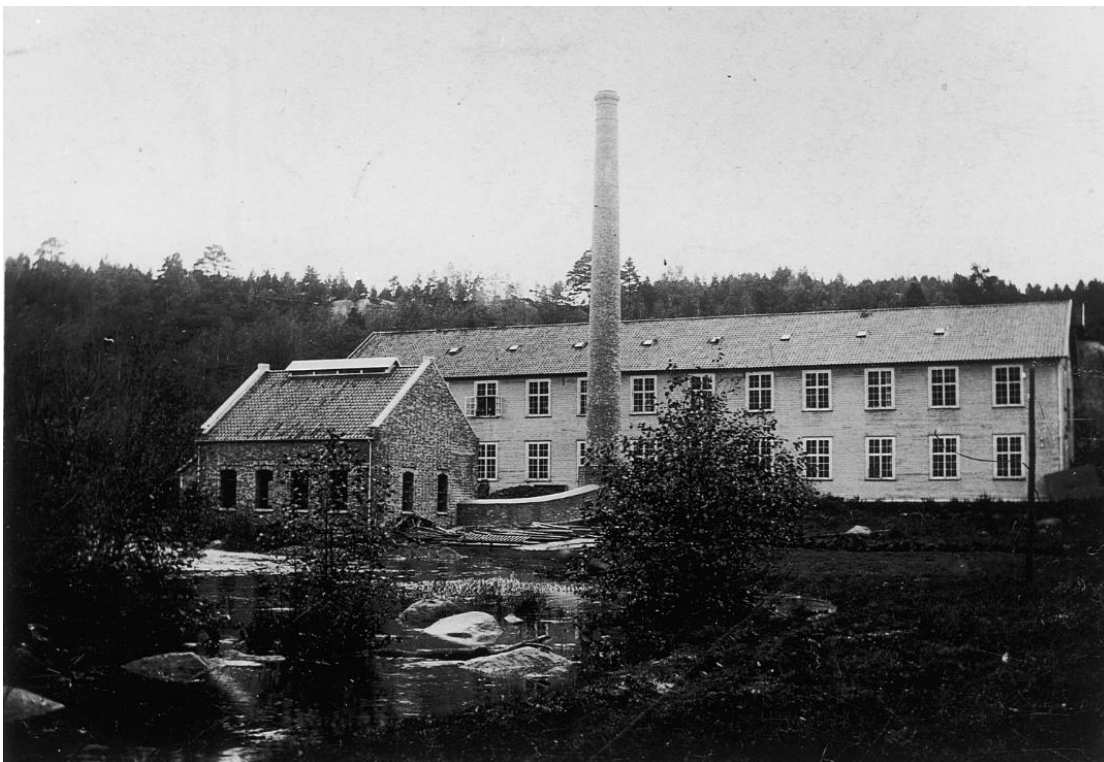
Ullvarefabrikken hadde god produksjon fra starten av, og etter kort tid var det behov for utvidelser. Først ble det kjøpt flere maskiner for å rekke og ferdiggjøre bestillinger, så fikk fabrikkbygningen en ny etasje i 1899.

Fabrikkbygningen sett fra elva før fargeriet ble bygget i 1909 og etter fabrikkbygningen fikk en ny etasje i 1899. Det lille huset i bakgrunnen er butikken, og til venstre for den ligger våningen. Foto: Vestagdermuseet.

I 1907 fikk også disponenten sin bolig. En sveitservilla like ved fabrikken. I det samme området ble det oppført flere nye boliger på denne tida.

I etapper ble fabrikken utvidet med ny bygningsmasse og innredning. I 1909 fikk Sjølingstad Uldvarefabrik et nytt fargeri i teglstein.

Nytt fargeri i teglstein fra 1909. Dette bygget inneholdt også en fyrkjele som forbindes med fabrikkpipa med en kanal. Foto: Vestagdermuseet.

Fra fargeriet, 1938. Foto: Vestagdermuseet.

I 1912 ble den såkalte kontorbygningen ferdigstilt. Her fantes administrasjon og butikk. Frem til 1947 var det veveri på grunnplanet i kontorbygget – der det ved fredningstidspunktet er utstillingslokale, museumsbutikk, kafe og sanitæranlegg.

Fra venstre ligger fargeriet, appreturbygg, kontoret og bak skimtes den gamle fabrikkbygningen. Videre til høyre i bildet er det våningen, og lengst til høyre butikken. Kontorbygget i tegl ble bygget i 1912. Foto: Vestagdermuseet

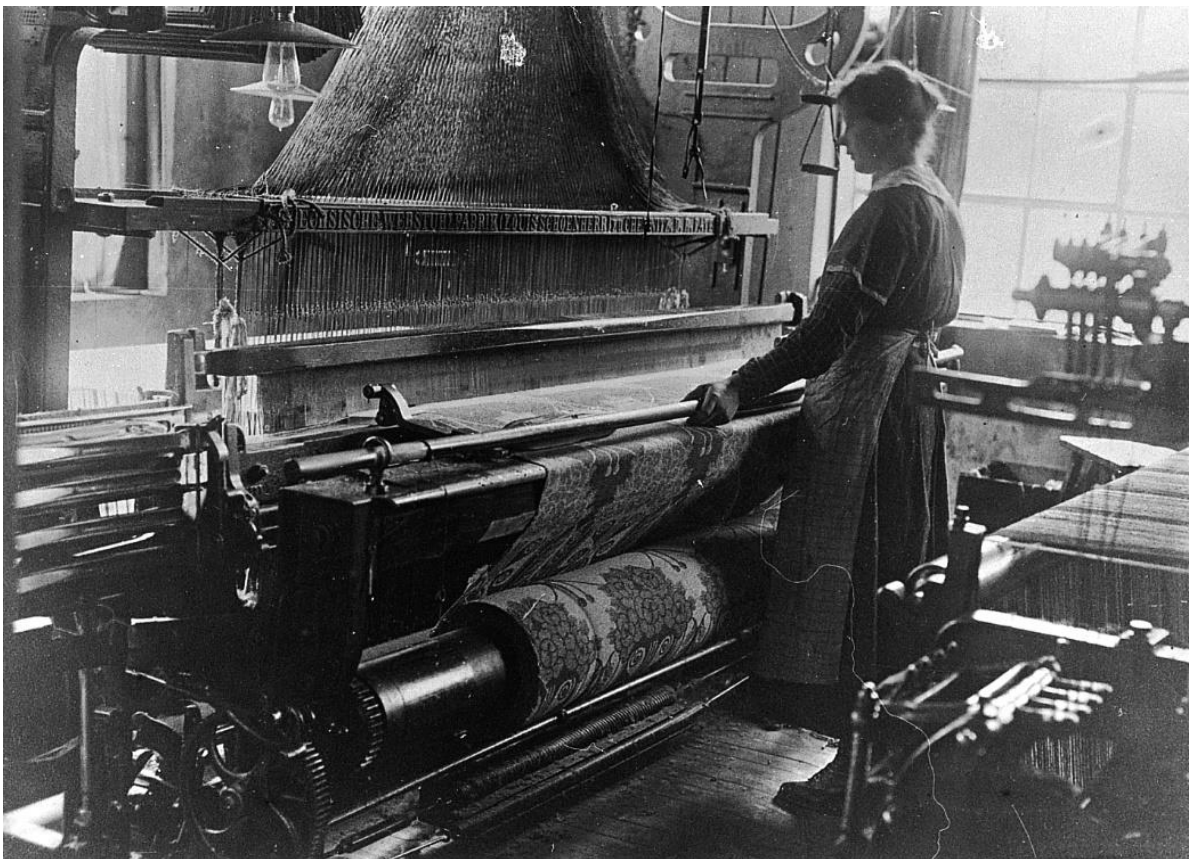
Fra 1899 var Andreas Høven ansatt som spinnerimester. Fra 1911 ble han ansatt som disponent etter sin far August Høven. Anslår at bildet er tatt på 1920/1930-tallet. Foto: Vestagdermuseet.

Høven og funksjonærer i arbeid på kontoret. Foto: Vestagdermuseet.

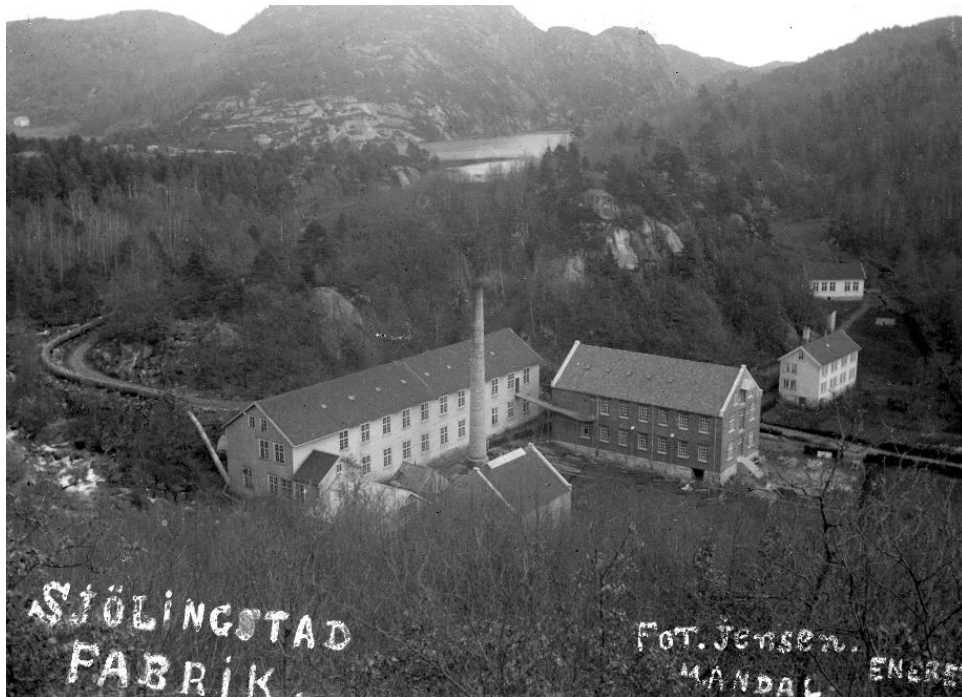

Den gamle butikken i kontorbygget. Foto: Vestagdermuseet.

Magda Vallehei ved vevestolen. Fra veveriet i kontorbyggets grunnplan. Foto: Vestagdermuseet.

I 1912 besluttet styret å anskaffe en ny turbin og dynamo slik at fabrikkene kunne gå over til fullelektrisk drift. Denne var på plass fra 1913.

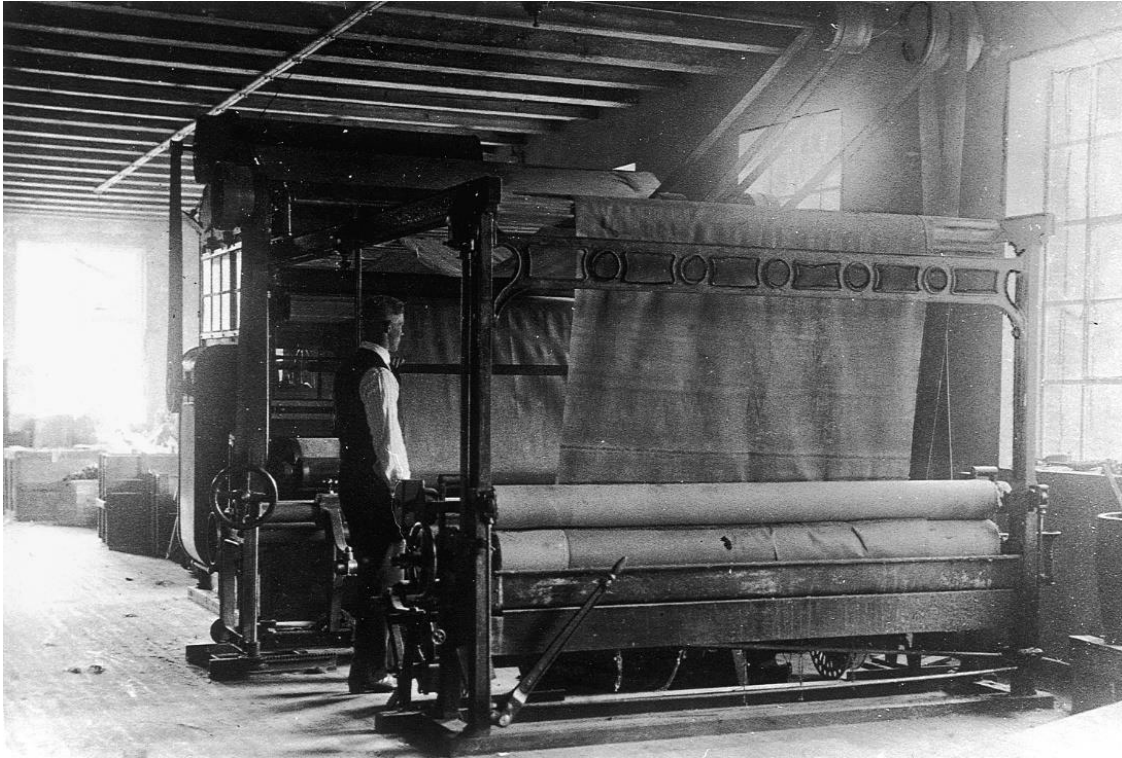

Sjølingstad Ulldoarefabrik like før skolen ble påbygd i 1919. Her vises rørgata som løper ned mot fabrikkene og den nye turbinen som kom på plass i 1913. Rørgata ble først bygget i tre. I 1979 ble rørene erstattet av plastrør. Veien opp mot nabobygda Romedal nord øst for Sjølingstad gikk langs rørgata. Foto: Vestagdermuseet.

I 1924 ble det besluttet å bygge et vaskeri og appretur. I appreturet gjennomgår ferdig produserte tekstiler kjemiske og mekaniske prosesser som gir stoffene en ønsket kvalitet og utseende.

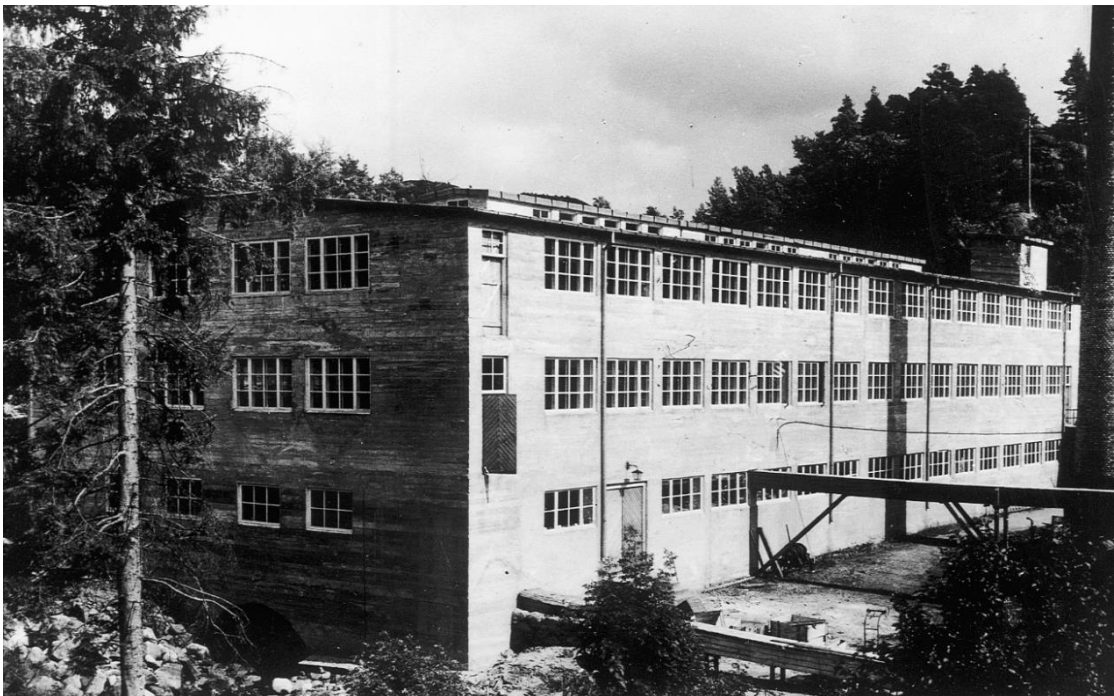

Ansatte omkring 1930 oppstilt foran kontorbygget og det nye appreturbygget (det midterste) fra 1924. Foto: Vestagdermuseet.

Limemaskinen i appreturbygget. Foto: Vestagdermuseet.

I 1945 brant den eldste fabrikkbygningen fra 1894 ned til grunnen. Et lynnedslag i det offentlige elektrisitetsnettet antente veggene i fabrikkens kraftstasjon hvor kraftinntaket var. Ilden spredte seg raskt. Nytt spinneribygg på tre etasjer ble oppført i betong og ferdigstilt i 1947.

Det nye spinneriet på tre etasjer fotografert i 1947. Foto: Vestagdermuseet.

I 1946 kom også garasjen på plass. Mellom kontorbygget og appreturbygget ble det oppført et bygg i 1954 som bandt byggene sammen. Det såkalte mellombygget. Anleggets siste oppførte bygg er kjelebygget fra 1979.

I 1954 ble det såkalte mellombygget oppført mellom appreturbygget og kontorbygget. Foto: Lindesnes Bygdemuseum/agderbilder.no

4.2.2 Ansatte og avvikling

Ved oppstart hadde fabrikken i overkant av 20 ansatte, men allerede i 1900 hadde virksomheten vokst til å bli herredets desidert største bedrift med en arbeidsstokk på 63. På det meste, etter andre verdenskrig, var det opp imot 90 ansatte. For bygda og tettstedet var Sjølingstad Uldvarefabrik en betydelig hjørnesteinsbedrift i nesten hundre år, men i nasjonal målestokk forble fabrikken kun en liten tekstilfabrikk.

Ansatte ved bedriften i 1902. Foto: Vestagdermuseet.

Ansatte ved fabrikkens i ca. 1915.

Med unntak av noen få år hadde Sjølingstad Uldvarefabrik helt fra start gode produksjonsår. Utover på 50-tallet begynte imidlertid konkurransen å melde seg innen tekstilmarkedet. Etter hvert var det krav om så store leveranser at fabrikkens måtte avslå store kontrakter på grunn av manglende kapasitet. Fabrikkens valgte da å trappe ned produksjon av stoffer og satset

mer og mer på spinneri. Store investeringer var nødvendig for å holde tritt med utviklingen, blant annet måtte hele fargeriet fornyes. Fabrikkens styre vurderte fremtidsutsiktene som så usikre at de valgte å avvikle bedriften.

Etter 90 år som Sjølingstads livsnerve og hjørnesteinsbedrift stengte Sjølingstad Uldvarefabrik dørene i 1984.

Johan Liland i plyssen på Sjølingstad Uldvarefabrik. Foto: Lindesnes Bygdemuseum/agderbilder.no

5 Litteratur

Sigurd Grieg: *Norsk tekstil I*, Oslo 1948

Sigurd Grieg: *Norsk tekstil II*, Oslo 1950

Klaus Olesen: *Sjølingstad Uldvarefabrik - bevaring av et fabrikkmiljø*, Mandal 1988

Magnus Skaar: *Sjølingstad Uldvarefabrik 1894 til 1994*, Mandal 1996